

Humanistinen koulutus ja työelämä

AKAVAN
ERITYISALAT

Humanistinen koulutus ja työelämä

Tutkimusraportti

Akavan Erityisalojen julkaisuja

Helsinki 2026

The background features a minimalist design with two large, overlapping light green geometric shapes. One is a triangle pointing upwards, and the other is a semi-circle. They are positioned in the lower-left quadrant of the page, leaving the rest of the space white.

© Akavan Erityisalat ja Jaakko Kaartinen

ISBN 978-952-5927-53-5

Taitto: Hanna Ruusulampi

Sisällys

Johdanto	5
Tuloksia tiivistetysti	6
Tutkimusasetelma ja tutkimusaineisto	8
Vastaajien demografinen profiili	10
Miksi humanistisiin opintoihin?	14
Koulutukseen hakeutumisen motivaatio ja myöhempi työura	17
Humanistisista opinnoista humanistin työelämään	20
Työmarkkinatilanne kyselyhetkellä	20
Työmarkkina-asema 2013 ja 2026 tutkimuksissa	24
Humanistien työttömyys	26
Humanistiset opinnot, taidot ja kompetenssit työelämässä	30
Koulutuksen antamat kompetenssit ja työelämän vaatimukset	30
Koulutuksen tarjoamat riittävät ja riittämättömät työelämätaidot	33
Koulutuksen tarjoamat taidot avovastauksissa	35
Yliopiston ja AMK:n erot	38
Humanistien urapolut	41
Humanistien lisäkouluttautuminen työuran tarpeisiin	41
Tulotaso ja palkkaan vaikuttavat tekijät	43
Urapolut omin sanoin	44
Humanistien työelämäasenteet, tyytyväisyys ja arvostuskuilu	47
Humanistit, digitalisaatio ja tekoälymurros	49
Humanistinen koulutus vahvuutena työelämässä	51
Humanistisen osaamisen kaksitasomalli	53
Taustataulukoita	56

“--humanistinen koulutus ikään kuin avaa silmät.”

Museoalan asiantuntija

Humanistinen koulutus ja työelämä

Johdanto

Tämä raportti tarjoaa laajan kokonaiskuvan Akavan Erityisalojen jäseninä olevien humanistien kokemasta koulutuksen työelämärelevantanssista ja humanistien työmarkkina-asemasta vuonna 2026.

Tutkimus pohjautuu liiton jäsenille suunnattuun laajaan kyselytutkimukseen (N = 1 762), joka kattaa yliopistojen humanistiset pääaineet sekä ammattikorkeakoulujen kulttuuri- ja kasvatusalat.

Aineistosta piirtyy kaksitasomalli humanistista työelämästä: humanistinen koulutus tarjoaa vahvan sivistysytimen, jota alalta valmistuneet joustavasti täydentävät käytännön työelämän vaatimilla taidoilla.

Tutkimuksen on toteuttanut Akavan Erityisalojen toimeksiannosta tutkimusjohtaja Jaakko Kaartinen Taso Research Oy:stä.

Tutkimuksen tulokset julkistettiin Akavan Erityisalojen Humanistipäivässä Helsingissä 23.10.2026.

Tuloksia tiivistetysti

Työmarkkinatilanne on rohkaiseva

Aineistossa valtaosa vastaajista on työssä ja vakituisessa työsuhteessa, mutta uraan mahtuu suhdannekuoppia: Työssä olevista 85,5 % työskentelee vakituisessa työsuhteessa. Työllistyminen tapahtuu valtaosalla nopeasti (lähes 70 % työllistyy oman alan työhön vuoden sisällä valmistumisesta), mutta vastavalmistuneiden (2024–2026) kohdalla työttömyys on korkea, 20,5 %.

Palkka ei riipu pääaineesta

Pääaine ei määrää tulevaisuutta: tutkinnon pääaine selittää humanistien kuukausipalkkojen vaihtelusta vain 3,2 %, kun taas ammatillinen sijoittuminen ja työnantajasektori selittävät 15,3 %.

Koulutus on huippuluokan kivijalka

Humanistinen koulutus antaa huippuluokan kognitiivisen pohjan, mutta jättää työelämän kannalta paljon tarpeita työelämässä oppimiseen ja lisäkoulutuksiin: humanistisen koulutuksen antama yleissivistys, analyttisyys, kielellinen tarkkuus ja kriittinen päättely ovat selkeitä vahvuuksia työelämässä. Merkittävimmät osaamisvajeet liittyvät projektinhallintaan, teknologioiden käyttöönottoon, budjetointiin ja johtamisvalmiuksiin.

Koulutus hyvä, palkka ei

Valtaosa (65,8 %) pitää koulutustaan selkeänä vahvuutena työurallaan ja vain 11,3 % katu koulutusala-valintaansa. Silti 74,0 % kokee palkkauksensa olevan epäsuhdassa työn vaativuuteen ja vain joka neljäs kokee, että humanisteja arvostetaan suomalaisessa työelämässä riittävästi.

Osaamisen kaksitasomalli

Humanistista työelämässä piirtyy kaksitasomalli: Humanistin osaaminen rakentuu kahdesta toisiaan täydentävästä tasosta, kognitiivisesta perustasta (identiteetti, kriittinen ajattelu ja sivistys) ja käytännön taidoista (soveltavat ICT-, projekti- ja tiimitaidot).

Sisäinen motivaatio alalle kantaa myös työelämässä

Koulutusvalintaan liittyvä alkuperäinen motivaatio on yhteydessä koko myöhempään työuraan — työttömyysastetta, palkkaa, kutsumuksen kokemusta ja katumusta myöten: aineiston mukaan sisäisen kiinnostuksen ja selkeän ammattitavoitteen yhdistelmä ennustaa humanistille työelämässä myönteisintä lopputulemaa.

Tutkimusasetelma ja tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto koostuu 1 762 Akavan Erityisalojen jäsenen vastauksista. Kysely lähetettiin Akavan Erityisalojen jäsenille sähköpostilla ja siihen vastattiin verkkomakkeella 28.5.–14.8.2026.

Tutkimusasetelma ja kyselylomake hyödynsivät aiempia 2007 ja 2013 toteutettuja tutkimuksia. Jotta humanistien kokemuksia työelämästä voitiin tarkastella laajemmin, tutkimusasetelmaan lisättiin yleisiä työelämää ja uraa koskevia väittämiä.

Tutkimuksen koko aineisto luo verrattain kattavan kuvan siitä, miksi humanistisen alan koulutukseen hakeudutaan yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin, millaisia kompetensseja ja taitoja koulutus tarjoaa, miten humanistit siirtyvät opintojen myötä työelämään ja millaisiin työurisiin koulutus johtaa. Aineisto kuvaa koulutuksen antamien kompetenssien ja työelämän vaatimusten välisiä suhteita ja vastaajien arviota siitä, mitkä työelämätaidot ovat olleet oman uran kannalta tärkeimpiä, on se sitten hankittu tutkinto-opintojen aikana, täydentävissä opinnoissa, jatko-opinnoissa, täydennyskoulutuksien tai työssä oppimisen kautta.

Otos edustaa ammattiliiton noin kahta-toistatuhatta humanistia. Vastaajista 1521 ilmoitti suorittaneensa humanistisen alan yliopistotutkinnon ja 166 humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinnon. 42 vastaajaa ilmoitti jonkin muun korkeakoulututkinnon. Lisäksi mukana on 21 yliopisto-opiskelijaa sekä 12 AMK-opiskelijaa.

Kaiken kaikkiaan vastaaja-aineisto edustaa monipuolisesti humanistisia aloja opiskeluita ja niiltä työelämään siirtyneitä. Se on myös vahva aineisto opiskelun, täydennyskouluttautumisen ja työelämän välisistä suhteista: lähes joka kolmannella vastaajalla on useampi korkeakoulututkinto (kaksoistutkinto, toinen maisteritutkinto, AMK/YAMK- tai tohtoritutkinto). Kun mukaan lasketaan kaikki tutkintotasot, useampi tutkinto on lähes puolella vastanneista. Lisäksi kolme neljäsosaa ilmoittaa suorittaneensa jotain lisäopintoja tai -tutkintoja varsinaisten humanististen opintojensa lisäksi. Vastaajista 434 työskentelee yhden perustutkinnon varassa ilman täydentäviä opintoja.

Aineiston teoreettinen virhemarginaali koko aineiston tasolla on tarkka, $\pm 2,2\%$ (95 % luottamustasolla), mutta ei todellinen. Koska kyselytutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista (vastausaste noin 15 %), aineistoa ei tule tulkita koko suomalaisen humanistisen ammattikunnan satunnaisotoksena, vaan laajana ja kattavana akavalaisen jäsenistön kyselyaineistona. Koska vastaajien valikoitumista ei kyetä kontrolloimaan, vastaajakunnassa voivat esimerkiksi korostua sekä työelämässä aktiiviset ja vakiintuneet että toisaalta prekaareissa tilanteissa olevat jäsenet.

Tutkimusasetelma on poikittainen, eli se kuvaa vastaajajoukon tilannetta kesällä 2026. Tutkimuksen tilastolliset yhteydet kuvaavat siten aineiston tilastollisia riippuvuuksia ja korrelaatioita, eivät deterministisiä kausaalivaikutuksia.

Tutkimuksessa tarkastellaan ensisijaisesti tutkimuksen osajoukkojen välisiä suhteita humanistien työuriin ja työmarkkina-asemaan voittavien tekijöiden tunnistamiseksi. Tulosten tarkastelussa on huomioitu vastaajajoukkojen koot: $N \geq 200$: monimuuttuja- ja faktorianalyysikelpoisuus, $N = 60\text{--}199$: luotettavat ryhmä- ja keskiarvovertailut, $N = 30\text{--}59$: suuntaa antava kuvaileva tarkastelu, $N < 30$: laadullinen tapaustarkastelu. Tätä ryhmittelyä voi seurata myös raportin taulukoiden tarkastelussa.

Tutkimuksen tuloksia voitiin vertailla Akavan Erytisalojen vuonna 2013 humanisteille toteuttamaan kyselytutkimuksen tuloksiin. Aineistot ovat vastaajarakenteeltaan pitkälti samanlaisia ikäjakaumaa lukuun ottamatta. Vertailtaessa tutkimusten välisiä tuloksia käytetään siksi lukuja, joissa vuoden 2026 aineisto on normalisoitu vastaamaan 2013 ikärakennetta.

Tutkimuslomakkeella kerättiin myös laajasti avovastauksia, joilla kerättiin aineistoa humanistiselle alalle hakeutumisen motiiveista, opintojen tuottamista taidoista, urapolusta, tärkeimmiksi koetuista työelämätaidoista ja humanistisen sivistyksen merkityksestä työelämässä.

Kysely tuotti tuhansia avovastauksia neljässä pääteemassa: opintoihin hakeutumisen motiivit, tutkinnon suurin hyöty työuralla, koettu sivistyskasitys sekä vapaamuotoiset urakuvaukset. Aineiston laajuuden vuoksi laadullisessa analyysissä

hyödynnettiin Human-in-the-Loop (HITL)-toimintatapaa. Laaja kielimalli (Gemini Flash 3.8) toimi tutkijan laatiman koodausrunгон mukaisesti aineiston alustavana teemoittelijana ja esikoodaajana.

Luokittelun laadun ja luotettavuuden varmistamiseksi menetelmässä noudatettiin johdonmukaisesti tutkijan suorittamaa validointia ja kalibrointia. Hakeutumismotivaatiot koodattiin kokonaan tutkijan toimesta. Sivistyskasityksen kohdalla aineistosta poimittiin satunnaistettu 258 vastauksen otos, jonka tutkija auditoi ja luokitteli manuaalisesti. Urapolkuvastauksissa tutkija auditoi ja luokitteli manuaalisesti 287 vastauksen otoksen. Muissa, teksteiltään lyhyemmissä avovastauksissa käytettiin 100 vastauksen otoksia.

Näitä tutkijan varmentamia aineistoja käytettiin mallin luokituskriteerien ja rajatapauksen tarkentamiseen koko aineiston tasolla. Sen jälkeen mallin rajatapaukset ratkaistiin tutkijan toimesta manuaalisesti useassa kierroksessa ja koko luokittelu validoitiin vielä 50 vastauksen randomoidulla otoksella.

Tekoälyn tuottamia luokituksia ei siten käytetty sellaisenaan lopullisina tuloksina. Lopullinen temaattinen synteesi, käsitteellinen jäsentäminen sekä raportoitavien autenttisten sitaattien valinta ja kontekstualisointi perustuvat tutkijan itsenäiseen asiantuntijatyöhön.

1. Tutkimuksen aineisto ja osa-aineistot

Osa-aineisto	N	Osuus koko aineistosta (%)	Määritelmä
Koko aineisto	1 762	100 %	Kaikki kyselyyn hyväksytysti vastanneet jäsenet.
Yliopistopääaineen ilmoittaneet	1 546	87,7 %	Yliopistotutkinnon suorittaneet (N=1521), yliopisto-opiskelijat (N=21) ja muut yo-opintotataustaiset (N=4).
Yliopistotutkinnon tason ilmoittaneet	1 525	86,5 %	Yliopistotutkinnon suorittaneet (N=1521) + tutkintotason ilmoittaneet jatko-opiskelijat (N=4).
Yliopistotutkinnon suorittaneet	1 521	86,3 %	Vastaajat, joiden korkein valmis tutkinto on FM (N=1363), HuK (N=99) tai FT/FL (N=59).
AMK-koulutusalan ilmoittaneet	178	10,1 %	AMK-tutkinnon suorittaneet (N=166) ja AMK-opiskelijat (N=12).
AMK-tutkinnon suorittaneet	166	9,4 %	Vastaajat, joiden korkein valmis tutkinto on AMK (N=120) tai YAMK (N=46).
Työssäolevat vastaajat	1 432	81,3 %	Pääasiallinen työmarkkinatilanne: palkkatyössä tai virassa (N=1408) tai yrittäjä/freelancer (N=24).
Vakituinen työsuhde (työssäolevista)	1 267	85,5 %	Päätoimisessa vakituudessa työsuhteessa toimivat työssä olevat vastaajat.
Palkkaregressio-otos	1 371	77,8 %	Työssäolevat, joilla täydelliset bruttotulo- ja taustamuuttujatiedot.

Vastaajien demografinen profiili

Vastaajakunta on vahvasti naisenemmistöinen: 80,6 % naisia (N = 1 420), 13,8 % miehiä (N = 243) ja 1,8 % muunsukupuolisia (N = 32) ja vastaamatta jättäneitä 3,8 % (N = 67)

Vastaajien keski-ikä on 46,6 vuotta. Vastaaja-aineiston ikäryhmät jakautuvat tasapainoisesti työuran eri vaiheisiin: alle 30-vuotiaita on 4,3 % (N = 76), 30–49-vuotiaita 54,9 % (N = 968) ja yli 50-vuotiaita 40,7 % (N = 718).

Lähes puolet vastaajista (44,8 %, N = 790) asuu ja työskentelee Uudellamaalla. Seuraavaksi eniten vastaajia on Pirkanmaalta (9,1 %, N = 160), Varsinais-Suomesta (7,4 %, N = 131) ja Pohjois-Pohjanmaalta (5,1 %, N = 89). Aluetyyppien osalta vastaajat ovat keskittyneet hyvin voimakkaasti urbaaneihin keskustoihin: vastaajista 65,6 % (N = 1 156) asuu sisimmillä kaupunkialueilla ja vain 9,1 % (N = 160) maaseutumaisilla alueilla.

2. Koulutustausta: yliopisto ja ammattikorkeakoulu

Tutkintotaso / koulutustyyppi	Vastaajia (N)	Osuus (%)	Tyypilliset nimikkeet ja tutkinnot
Yliopistomaisterit (FM / YTM)	1 363	77,4 %	Filosofian maisterit (kielet, historia, kulttuurit, viestintä)
Ammattikorkeakoulututkinto (AMK)	120	6,8 %	Yhteisöpedagogit, kulttuurituottajat, tulkit, artenomit
Kandidaatin tutkinto (HuK / YK)	99	5,6 %	Humanististen tieteiden kandidaatit
Tohtorit ja lisensiaatit (FT / FL)	59	3,4 %	Filosofian tohtorit ja lisensiaatit
Ylempi AMK -tutkinto (YAMK)	46	2,6 %	Kulttuurituottaja (ylempi AMK), yhteisöpedagogi (ylempi AMK)
Muu korkeakoulututkinto tai opiskelija	75	4,3 %	Tutkintoa parhaillaan viimeistelevät ja ulkomaiset tutkinnot

Aineisto kattaa laajasti korkeakoulukentän eri tutkintotasot ja oppiaineet. Kyselytutkimuksessa vastaajat edustavat 21 yliopiston pääainetta ja 7 ammattikorkeakoulun koulutusala.

Yliopiston pääaineet (N = 1 546):

Suurimmat ryhmät ovat kieli- ja käännöstieteet (N = 585, 37,8 %), historia ja arkeologia (N = 260, 16,8 %), taiteiden ja kirjallisuuden tutkimus (N = 238, 15,4 %), kulttuurien tutkimus (N = 126, 8,2 %) sekä viestintä ja informaatiotutkimus (N = 51–121).

Ammattikorkeakoulualat (N = 178):

Suurimmat ryhmät ovat yhteisöpedagogit (N = 74, 41,6 %) ja kulttuurituottajat (N = 62, 34,8 %) sekä viittomakielen tulkit, puhevammaisten tulkit, konservaattorit ja artenomit.

Monimuuttuja- ja tilastollisissa vertailumalleissa pääaineet on ryhmitelty laajemmiksi tieteenaloiksi tilastollisen voiman takaamiseksi ja harhojen minimoimiseksi. Ryhmittelyssä on käytetty vakiintuneita käytäntöjä:

Kieli- ja käännöstieteet (N = 585): kieli, englanti (N=134), kieli, ruotsi (N=38), kieli, saksa (N=51), kieli, suomi (N=91), kieli, muu (N=119), kääntäminen ja tulkkaus (N=142), yleinen kielitiede (N=10).

Historia ja arkeologia (N = 260): Historia (N=227), arkeologia (N=33).

Taiteiden ja kirjallisuuden tutkimus (N = 238): Kirjallisuustiede (N=100), taidehistoria (N=76), musiikkitiede (N=43), teatteritiede (N=19).

Kulttuurien ja perinteen tutkimus (N = 126): Etnologia/kansatiede (N=59), folkloristiikka (N=40), kulttuuriantropologia (N=21), museologia (N=6).

Viestintä ja informaatiotutkimus (N = 51–121): Informaatiotutkimus (N=32), mediatutkimus (N=19) sekä avovastausten perusteella tunnistetut viestinnän ja median maisterit (N=70).

Muu humanistinen pääaine (N = 272): Laaja kirjo erikoistuneita pääaineita (kuten uskon-
totiede, semiotiikka, sukupuolentutkimus,
alue- ja kulttuurintutkimus), jotka eivät asetu
luontevasti kapeampiin pääkategorioihin.

Filosofia (N = 14): Pidetty tietoisesti omana
erillisenä luokkana monimuuttujataulu-
koissa. Filosofian käsitteellinen luonne ja
vastausaineiston luonne (koko aineiston
korkein analyyttisen ajattelun arvio M=4,86
ja 100 % sisäinen motiivi opintoihin) eroaa
kulttuuri- ja kielialoista siten, että sulautta-
minen toiseen alaan vääristäisi analyysien
sisällöllistä validiteettia.

**Ammattikorkeakoulun koulutus-
alat (Yhteisöpedagogit N=74,
Kulttuurituottajat N=62, Muut AMK N=42):**
Yhteisöpedagogiikka (N=74) ja kulttuurituo-
tanta (N=62) on monimuuttuja-analyyseissa
käsitelty erillään, koska työmarkkinaprofiilit
ovat erilaiset (yhteisöpedagogit kuntien
kasvatuksessa ja nuorisotyössä; kulttuu-
rituottajat tapahtuma-, kulttuuri- ja yritys-
kentässä). Muut, pienet AMK-alaryhmät
(Artenomi N=4, konservattori N=5, tulkki
N=4, viittomakielen tulkki N=4, muu AMK
N=25) on yhdistetty luokaksi 'Muut AMK-
alat' satunnaisvaihtelun minimoimiseksi.

3. Pääaineet ja koulutusalat

Pääaine / koulutusala	N	Osuus koko aineistosta (%)
YLIOPISTON PÄÄAINEET	1 546	87,7 %
Arkeologia	33	1,9 %
Etnologia/kansatiede	59	3,3 %
Filosofia	14	0,8 %
Folkloristiikka	40	2,3 %
Historia	227	12,9 %
Informaatiotutkimus	32	1,8 %
Kieli, englanti	134	7,6 %
Kieli, ruotsi	38	2,2 %
Kieli, saksa	51	2,9 %
Kieli, suomi	91	5,2 %
Kieli, muu	119	6,8 %
Kirjallisuustiede	100	5,7 %
Kulttuuriantropologia	21	1,2 %
Kääntäminen ja tulkkaus	142	8,1 %
Mediatutkimus	19	1,1 %
Museologia	6	0,3 %
Musiikkitiede	43	2,4 %
Taidehistoria	76	4,3 %
Teatteritiede	19	1,1 %
Yleinen kielitiede	10	0,6 %
Muu	272	15,4 %

Pääaine / koulutusala	N	Osuus koko aineistosta (%)
AMK-KOULUTUSALAT	178	10,1 %
Artenomi	4	0,2 %
Konservaattori	5	0,3 %
Kulttuurituottaja	62	3,5 %
Tulkki	4	0,2 %
Viittomakielen tulkki	4	0,2 %
Yhteisöpedagogi	74	4,2 %
Muu	25	1,4 %

Tutkimusaineiston yleisin tutkinto on maisterin tutkinto. Filosofian maistereita on mukana 1 317, yhteiskuntatieteiden maistereita 11 ja taiteen maistereita 19. Kandidaatin tutkinnon suorittaneita on yhteensä 99 ja tohtoreita 51.

Lisäksi aineistossa on 34 vastaajaa, jotka ilmoittavat suorittavansa tohtoriopintoja, joista päätoimisia väitöskirjatutkijoita on 22.

4. Tutkinnot

Yliopistotutkinto	N	% (yo-tutkinnon suorittaneista)	% (koko otoksesta)
Filosofian kandidaatti	33	2,2 %	1,9 %
Filosofian maisteri	1 317	86,4 %	74,7 %
Filosofian tohtori	51	3,3 %	2,9 %
Humanististen tieteiden kandidaatti	66	4,3 %	3,7 %
Taiteen maisteri	19	1,2 %	1,1 %
Yhteiskuntatieteiden maisteri	11	0,7 %	0,6 %
Muu	28	1,8 %	1,6 %
Yhteensä	1 525	100,0 %	86,5 %

Miksi humanistisiin opintoihin?

Koulutukseen hakeutumisen motiiveja selvitettiin avoimella kysymyksellä ”Mikä on motivoinut opiskelemaan humanistista alaa?”.

Vastaukset luokiteltiin viiteen päämotiiviin. Vastaajien antamat motivaatioperusteet eivät ole toisiaan poissulkevia: yksi ja sama vastaaja on voinut kertoa vastauksessaan useammasta motiivista samanaikaisesti (esimerkiksi aidosta ainekiinnostuksesta yhdistettynä selkeään aineenopettajan ammattihaaveeseen tai lukiomenestykseen kielissä). Siksi kukin motiivilultuvuus on analysoitu omana itsenäisenä dimensiotaan ja osuuksien summa ylittää 100 prosenttia.

Humanistisille aloille opiskelemaan hakeutuneista neljä viidestä kuvaa sisäistä motivaatiota, joka on syttynyt useimmiten jo lapsuudessa tai nuoruudessa, tai viimeistään työelämässä, ja johtanut hakeutumaan opiskelemaan spesifiä pääainetta. Viidesosa kuvaa selkeän uratavoitteen ja ammatin, johon opinnot avaavat pääsyn. Vajaalla viidesosalla kirjattiin ulkoinen motivaatio, johon kuuluvat ne kuvaukset, joissa esimerkiksi perhetausta, oman opettajan esimerkki tai koettu koulumenestys ohjasivat hakeutumaan tiettyihin opintoihin. Kuusi prosenttia vastaajista kertoi päätyneensä opintoihinsa sattumalta tai ajalehtien. Mielenkiintoista humanistien vastauksissa on, että vain 4,6 % (N = 81) ilmaisi hakeutuneensa opiskelemaan halusta vaikuttaa yhteiskuntaan.

5. Hakeutumismotiivien viisi pääulottuvuutta

Motivaatioulottuvuus	Vastaajia (N)	Osuus (%)	Tyypillinen luonnehdinta vastauksissa
Sisäinen motivaatio (kiinnostus ja intohimo)	1 419	80,5 %	Oma sisäinen kiinnostus ja into lukemiseen, kieliin, historiaan, kulttuuriin ja maailman ymmärtämiseen. Sivistys itseisarvona.
Uratavoitteellinen motivaatio (selkeä ammattihaave)	362	20,5 %	Selkeä ammatillinen päämäärä esim. opettajaksi, kääntäjäksi, kulttuurituottajaksi, viestijäksi tai tutkijaksi.
Ulkoinen / pragmaattinen motivaatio	321	18,2 %	Menestys lukioaineissa ("Olin hyvä kielissä."), helppo sisäänpääsy, paikkakunnan tarjonta tai ulkoiset reunaehdot.
Ajelehtiminen / sattuma / vaihtoehtojen puute	105	6,0 %	Haahuilu, sattuma tai poissulkumenetelmä muiden alojen puuttuessa ("En keksinyt lukion jälkeen muutakaan.").
Yhteiskunnallinen vaikuttamismotivaatio	81	4,6 %	Halu muuttaa yhteiskuntaa, puolustaa heikompia, edistää ihmisoikeuksia ja nuorten osallisuutta.

Eri motivaatioulottuvuuksien esiintyminen eroaa selvästi yliopisto- ja AMK-tutkinnon suorittaneiden välillä. Yliopistoon hakeutumisessa ylivoimaisesti keskeisintä on sisäinen kiinnostus oppiaineeseen (FM 84,1 %, tohtorit 88,2 %). Esimerkiksi historiaa (93 %) ja folkloristiikkaa (95 %), hakeudutaan opiskelemaan lähes puhtaasti uteliaisuuden ja sivistystahdon ajamana. Viestintä- ja informaatiotutkimusta opiskeleilla uratavoite taas on muihin yliopistoaloihin verrattuna voimakkaan korostunut.

Ammattikorkeakouluissa opiskeleilla korostuu sen sijaan ammatillisuus ja yhteiskunnallinen auttaminen. Uratavoitteellisuus ohjaa yli puolta AMK-opiskelijoista. Yhteisöpedagogiikassa yhteiskunnallisen vaikuttamisen motiivi nousee 37,8 %:iin.

"Rakkaus kieliin ja kirjallisuuteen. Halusin tietää, miten ihmismieli ja kulttuuri rakentuvat kielen kautta. En miettinyt päiväkään tulevaa ammattia, vaan halusin oppia kaiken mahdollisen." (Kielet, FM)

*"Palo historiaan ja halu ymmärtää, miksi maailma on sellainen kuin se on. Humanistinen uteliaisuus on elämän-
asenne."* (Historia, FM)

"Halusin työn, jossa voin suoraan auttaa nuoria löytämään paikkansa yhteiskunnassa. Yhteisöpedagogiikka oli siihen ainoa oikea, käytännönläheinen väylä." (Yhteisöpedagogi AMK)

"Halusin mahdollistaa taidetta ja kulttuuritapahtumia ihmisille. Tuottajan ammatti oli selkeä päämäärä heti alusta." (Kulttuurituottaja AMK)

6. Hakeutumismotiivit tutkintotasoittain (Yliopisto vs. AMK)

Tutkintotaso	N	Sisäinen (%)	Uratavoite (%)	Ulkoinen (%)	Ajelehti- minen (%)	Yhteis- kunnallinen (%)
Filosofian maisterit (FM)	1 317	84,1 %	16,3 %	17,5 %	5,9 %	2,6 %
AMK-perustutkinto	120	50,0 %	50,8 %	25,8 %	5,8 %	21,7 %
Ylempi AMK (YAMK)	46	56,5 %	52,2 %	19,6 %	4,3 %	19,6 %
Tohtorit / lisensiaatit	51	88,2 %	9,8 %	13,7 %	2,0 %	0,0 %

7. Hakeutumismotiivit tieteenaloittain ja koulutusaloittain

Koulutusala / pääaine	N	Sisäinen (%)	Uratavoite (%)	Ulkoinen (%)	Ajelehti- minen (%)	Yhteis- kunnallinen (%)
Kielet ja käännöstieteet	585	79,8 %	16,2 %	23,4 %	6,5 %	1,4 %
Historia ja arkeologia	260	92,3 %	14,6 %	13,1 %	1,9 %	2,3 %
Kulttuurien ja perinteen tutkimus	126	89,7 %	15,1 %	7,1 %	7,9 %	3,2 %
Kirjallisuus- ja taideteet	238	87,4 %	12,6 %	15,5 %	5,9 %	2,5 %
Viestintä ja mediatutkimus	51	68,6 %	49,0 %	23,5 %	7,8 %	7,8 %
Yhteisöpedagogiikka (AMK)	74	44,6 %	50,0 %	28,4 %	6,8 %	37,8 %
Kulttuurituotanto (AMK)	62	58,1 %	58,1 %	17,7 %	4,8 %	8,1 %
Filosofia	14	85,7 %	14,3 %	0,0 %	7,1 %	7,1 %

Koulutukseen hakeutumisen motivaatio ja myöhempi työura

Motivaatioulottuvuuksien tarkastelu suhteessa muuhun tutkimusaineistoon osoittaa, että opintoihin hakeutumiselle kuvattu motiivi on aineistossa loogisesti yhteydessä myöhempään työelämäkokemukseen.

Niillä, joilla oli jo opintoihin hakeutuessaan selkeä ammatillinen tavoite, yhdistettynä sisäiseen kiinnostukseen, oli matalin työttömyysaste (5,0 %). He kokivat vahvinta kutsumusta ($M = 3,70/5$) ja yleinen tyytyväisyys omaan uraan oli korkein ($M = 3,70$). He katuivat koulutusvalintaansa vähiten ($M = 1,73$).

Yhteiskunnallisen auttamisen motivoimat kokevat työnsä koko aineiston merkityksellisimmäksi ($M = 4,36$), mutta vakituisten työsuhteiden osuus jää alhaisimmaksi (69,4 %) ja työttömyysaste korkeimmaksi (12,3 %), koska työllistyminen tapahtuu lähinnä määraikaisiin järjestö- ja hanketöihin.

Ulkoisten syiden motivoimilla vakituisuusaste on korkea (85,5 %) mutta työ koetaan harvemmin kutsumuksena ($M = 3,27$).

Vastauksensa perusteella ilman selkeää suuntaa tai sattumalta alalle päätyneillä työn kokeminen kutsumuksena on kaikin matalinta ($M = 3,01$), uratyytyväisyys heikointa ($M = 3,44$) ja koulutusvalinnan katuminen selvästi korkeinta ($M = 2,61$).

8. Koulutukseen hakeutumisen motivaatioulottuvuudet ja työura

Motivaatioulottuvuus	N	Työssä %	Vakituisuus %	Työttömyys %	Uratyytyväisyys (1–5)	Kutsumus työssä (1–5)	Työn merkitys (1–5)	Koulutusvalinta kaduttaa (1–5)
Uratavoitteellinen	362	84,8 %	83,1 %	5,0 %	3,70	3,70	4,30	1,73
Ulkoinen	321	85,7 %	85,5 %	6,5 %	3,63	3,27	4,02	2,01
Sisäinen	1 419	84,2 %	86,2 %	8,4 %	3,60	3,47	4,15	1,79
Yhteiskunnallinen	81	76,5 %	69,4 %	12,3 %	3,54	3,60	4,36	1,93
Ajelehtiminen	105	83,8 %	83,0 %	8,6 %	3,44	3,01	3,92	2,61

9. Koulutukseen hakeutumisen motivaatiot avovastauksista ja kompetenssien kategoriat

Kompetenssi-kategoria	Koko aineisto (N=1762)	Sisäinen (N=1419)	Uratavoite (N=362)	Ulkoinen (N=321)	Ajelehti-minen (N=105)	Yhteiskunta (N=81)
1. Analyttis-metakognitiivinen	61,7 %	64,9 %	54,1 %	61,7 %	54,3 %	54,3 %
2. Kielellis-viestinnällinen	33,7 %	35,2 %	33,7 %	38,3 %	34,3 %	22,2 %
3. Sosiaalis-vuorovaikutteinen	22,0 %	22,0 %	22,7 %	27,1 %	21,9 %	38,3 %

Alkuperäinen opiskelumotivaatio kytkeytyy myös siihen, minkä vastaajat kokevat olleen tutkintonsa suurin hyöty työuralla ja mitkä ovat koulutuksen tuottamat tärkeimmät työelämätaidot. Näitä kysymyksiä selvitettiin kyselylomakkeessa kolmella avokysymyksellä: Mistä opinnoista koet olleen eniten hyötyä työurallasi? Mitkä ovat mielestäsi oman työelämäsi kannalta tärkeimpiä humanistisesta koulutuksesta saatuja taitoja? Mitkä ovat olennaisimpia taitoja, joita olet osana opintoja tai muualta opetellut työelämää varten?

Avovastausten laadullinen analyysi osoittaa, että opiskelumotivaatio heijastuu siihen, mistä tutkinnon osista koetaan suurin hyöty työuralla ja millaisia taitoja humanisti tunnistaa omaksuneensa.

Sisäisesti motivoituneilla oman pää- tai sivuaineen asiasisällöllinen osaaminen (kielten taito, historian tuntemus, taiteen ja kulttuurin asiantuntijuus jne.) koetaan ylivoimaisesti suurimmaksi hyödyksi (43,8 % vs. yhteiskunnallisten 28,4 %).

Yhteiskunnallista vaikuttamista tavoitelleista joka kolmas (33,3 %) ja uratavoitteisista joka neljäs (24,9 %) nostaa suurimmaksi hyödyksi pedagogiset opinnot, aineenopettajan pätevyyden tai nuoriso- ja kulttuurityön ammatilliset taidot (sisäisesti motivoituneilla vain 16,6 %).

Ajelehtimalla alalle tulleilla korostuvat käytännön ammatillisuus ja pedagogiikka. Toisaalta kokemus siitä, ettei humanistisesta tutkinnosta ollut mitään hyötyä työuralla, on yli kuusinkertainen muuhun aineistoon verrattuna (1,9 % vs. 0,3 %).

Vastaukset kysymykseen ”Mikä on ollut suurin tutkinnostasi saama hyöty työurallasi?” luokiteltiin kolmeen vastauksista nousseeseen kompetenssikategoriaan: **analyttis-metakognitiivinen** (Kriittinen ja analyttinen ajattelu, tietomassojen hallinta ja synteesi, tiedonhaku ja lähdekritiikki, uuden oppiminen, kontekstualisointi, ajana-ajattelu, viitekehykset ja yleissivistys), **kielellis-viestinnällinen** (Kirjallinen ja suullinen viestintä, tekstintuotto, argumentointi, kielitaito ja kulttuuriosaaminen) ja **sosiaalis-vuorovaikutteinen** (Ihmisyymmärrys, ihmisten kohtaaminen, toisen asemaan asettuminen, empatia, vuorovaikutustaidot ja pehmeät arvot).

Verrattaessa näitä kolmea kompetenssi-kategoriaa opiskelemaan hakeutumisen motivaatioihin huomataan, että sisäinen motivaatio liittyy vahvimmin analyttis-metakognitiivisen osaamisen mainintaan (64,9 %), yhteiskunnallisella motivaatiolla on vahva suhde sosiaalis-vuorovaikutteiseen osaamiseen (38,3 %) ja ulkoinen motivaatio on korostuneesti yhteydessä kielellis-viestinnälliseen osaamiseen (38,3 %)

Ulkoisten syiden ohjaamana tai sattumalta opintoihin ajelehtiminen kytkeytyvät heikompaan kiinnittymiseen humanistiselle alalle, iästä ja tuloistakin riippumatta. Yli puolet näitä motivaatioita ilmaisseista on valmis vaihtamaan ammattialaa, siinä missä uratavoitteen tai sisäisen motivaation perusteella opintoihin päätyneistä kolmannes.

Pääsääntöisesti humanistiselle alalle opiskelemaan hakeutumista ohjaa ennen kaikkea sisäinen kiinnostus niihin asioihin, joita humanistiset tieteet käsittelevät: ihmiseen, kieleen, kulttuuriin ja ilmiöihin näiden ympärillä ja välillä. Osalle humanistiseen koulutukseen hakeutuvista koulutus nähdään myös selkeänä urapolkuna haluttuun ammattiin.

Motivaatio humanistisiin opintoihin kytkeytyy johdonmukaisesti siihen, mikä humanistien työelämän kannalta on olennaisin perusta: sivistys, kriittinen ajattelu, kommunikaatio ja vuorovaikutus hahmotetaan oman työn kannalta kriittisinä tai vähintään tarpeellisina tekijöinä.

Humanistisista opinnoista humanistin työelämään

Tutkimusaineisto osoittaa humanistien sijoittuvat monipuolisesti erilaisiin työtehtäviin eri toimialoille. Ammattia koskevassa avokysymyksessä työssä olevat vastaajat (N = 1482) antoivat yli kolmesataa erilaista ammattinimikettä. Ammattinimikkeiden paljous heijastelee toimialojen ja tehtävien kirjoa.

Työmarkkinatilanne kyselyhetkellä

Eniten työllistää kuntasektori, jolla työskentelee 29,4 % (N = 436) työssä olevista vastaajista. Yksityisellä sektorilla on töissä 27,3 % (N = 405) ja valtiolla 17,1 % (N = 253). Yliopistot työllistävät 9,2 % (N = 137), ammattikorkeakoulut 5,7 % (N = 85) ja järjestösektori 10,5 % (N = 155).

Joka neljäs työssäkäyvä humanisti työskentelee yksityisellä yrityssektorilla, ja yhteenlaskettuna yritykset ja järjestöt kattavat lähes 38 % koko työllisyydestä.

10. Työmarkkina-asema

Työmarkkina-asema	N	%
Työssä	1 482	84,1 %
Perhevapaalla	26	1,5 %
Opiskelija	45	2,6 %
Työtön	142	8,1 %
Eläkeläinen	17	1,0 %
Muu	50	2,8 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

11. Työnantajasektorit

Työnantajasektori	N	% (kaikista vastaajista N = 1 762)	% (työssä olevista N = 1 482)
Kunta	436	24,7 %	29,4 %
Yksityinen / yritys	405	23,0 %	27,3 %
Valtio	253	14,4 %	17,1 %
Muu työnantaja	171	9,7 %	11,5 %
Järjestö	155	8,8 %	10,5 %
Yliopisto	137	7,8 %	9,2 %
Säätiö	107	6,1 %	7,2 %
Ammattikorkeakoulu	85	4,8 %	5,7 %
Toimin yrittäjänä / ammatinharjoittajana	68	3,9 %	4,6 %
Hyvinvointialue	44	2,5 %	3,0 %
Olen päätoiminen opiskelija	32	1,8 %	2,2 %
Seurakunta	14	0,8 %	0,9 %

Huom. Vastaaja on voinut valita useamman työnantajasektorin.

Kolme neljäsosaa vastaajista työskentelee vakituksessa työsuhteessa. Työssä olevista 85,5 % ilmoittaa olevansa vakituksessa työsuhteessa. Se vastaa melko tarkasti koko työvoiman jakaumaa Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten perusteella. Koko aineistosta 74,2 %:lla (N = 1 307) on vakituinen työsuhde (sisältää myös tilapäisesti perhe- tai opintovapaalla olevat).

Vakituisten työsuhteiden määrä heijastuu siinä, että viimeisen viiden vuoden aikana 72,7 % vastaajista on ollut korkeintaan kaksi työsuhdetta. Niitä vastaajia, joilla on ollut enemmän kuin viisi työsuhdetta, on 5,1 % vastaajista (N = 90). Yli viiden työsuhteen joukossa korostuvat taide- ja kulttuurialalla työskentelevät. Myös parhaillaan työttömänä olevien määrä on tässä joukossa tavallista suurempi.

12. Työsuhteen luonne

Työsuhteen muoto	N	%
Vakituinen	1 307	74,2 %
Määräaikainen	235	13,3 %
Muu	220	12,5 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

13. Työsuhteiden määrä viimeisen 5 vuoden aikana

Työsuhteiden määrä (5 v)	N	%
Minulla ei ole ollut työsuhdetta	36	2,0 %
1	869	49,3 %
2	412	23,4 %
3-5	346	19,6 %
6-10	74	4,2 %
11-20	16	0,9 %
21+	9	0,5 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

14. Työsuhteiden määrä ja vaikutus työuraan

Työsuhteiden määrä (5 v)	Ura-tyytyväisyys (1–5)	Työn merkityksellisyys (1–5)	Työn kutsumus (1–5)	Toimeentulo-luottamus (1–5)	Halu vaihtaa alaa (1–5)
0 (Ei työsuhdetta)	2.81	3.64	3.28	2.03	3.11
1 työsuhde	3.76	4.19	3.46	2.95	2.84
2 työsuhdetta	3.72	4.09	3.42	2.97	2.97
3–5 työsuhdetta	3.37	4.10	3.45	2.67	3.10
6–10 työsuhdetta	2.89	4.12	3.45	2.20	2.95
11–20 työsuhdetta	2.44	4.25	4.00	1.94	2.69
21+ työsuhdetta	3.00	3.78	3.11	2.11	3.22

Työsuhteiden määrällä on yhteys tyytyväisyyteen omaan uraan, toimeentuloluottamukseen, mutta ei juurikaan koettuun työn merkityksellisyteen, koettuun kutsumukseen omaan työhön eikä haluun vaihtaa alaa. Aineistosta voidaan erottaa joukko humanisteja, jotka työskentelevät kutsumusammattissa ja kokevat työnsä merkitykselliseksi, mutta joiden uratyytyväisyyttä silpputyö vahvasti heikentää. Tässä ryhmässä myös tutkimusaineiston perusteella laskettu keskipalkka on selvästi muita alempi.

Pätkätöistä omin sanoin:

FM, Viestintäasiantuntija:

”Viestinnän pätkätöitä julkishallinnossa ja järjestökentällä, pitkään määräaikaissuoksia ja hankkeita ennen nykyistä vakityötä.”

FT, Vanhempi tutkija:

”Valmistumisen jälkeen apurahatutkijana useita vuosia, välissä yliopiston pätkäsovimuksia ja postdoc-jaksoja ulkomailla. Jatkuva epävarmuus rahoituksesta kuormittaa.”

AMK, Kulttuurituottaja:

”Projektirahoitusten varassa toimimista, tapahtumakohtaisia sopimuksia ja silpputyötä. Vakituista paikkaa kulttuurialalla on lähes mahdoton saada ilman laajoja verkostoja.”

HuK, Asiantuntija:

”Olen tehnyt useita 3–6 kk määräaikaissuoksia peräkkäin samalle työnantajalle. Palkkaus polkee paikallaan eikä lainaa saa helposti.”

15. Milloin työllistyi koulutusta vastaavaan työhön

Milloin työllistyi koulutusta vastaavaan työhön	N	%
Jo ennen valmistumista	726	41,2 %
Kuukauden sisällä valmistumisesta	157	8,9 %
Vuoden sisällä valmistumisesta	336	19,1 %
Yli vuoden päästä valmistumisesta	302	17,1 %
En ole vielä työllistynyt koulutusta vastaavaan työhön	148	8,4 %
Muu	93	5,3 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

Omaa koulutusta vastaavaan työhön työllistyminen tapahtuu aineiston perusteella humanisteilla nopeasti. Jo ennen valmistumista omalle alalle työllistyneitä on 41,2 %, ja kuukauden sisällä valmistumisesta puolet on päässyt koulutusta vastaaviin töihin.

Kyselyyn vastanneista 59,6 % (N = 1 050) ilmoitti työskentelevänsä koulutustaan vastaavassa työssä. Työssä olevista 63,6 % ilmoitti työskentelevänsä koulutustaan vastaavassa ja yhteensä 93,2 % ainakin jossain määrin koulutustaan vastaavassa työssä (täysin vastaavassa N = 942, osittain vastaavassa N = 439, yhteensä N = 1 381).

16. Työskentely koulutusta vastaavassa työssä

Työskentelee koulutusta vastaavassa työssä	N	%
Kyllä	1 050	59,6 %
Osittain	564	32,0 %
En	119	6,8 %
Muu tilanne	29	1,6 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

Koulutusaloittain koulutusta vastaavaan työhön sijoittumisessa on merkittävää vaihtelua. Viestintä- ja informaatiotutkimuksesta, taide- ja kirjallisuustieteistä sekä historiasta ja arkeologiasta valmistuneet työskentelevät muita useammin kokonaan koulutustaan vastaavassa työssä.

17. Työskentely koulutusta vastaavassa työssä tieteenalaryhmittäin

Tieteenalaryhmä	N	Kyllä (%)	Osittain (%)	Ei (%)	Muu tilanne (%)
Viestintä ja informaatiotutkimus	51	68,6 %	31,4 %	0,0 %	0,0 %
Taide- ja kirjallisuustieteet	238	67,2 %	25,2 %	7,1 %	0,4 %
Historia ja arkeologia	260	64,6 %	26,5 %	6,9 %	1,9 %
Kulttuurien ja perinteen tutkimus	126	55,6 %	36,5 %	7,1 %	0,8 %
Kieli- ja käännöstieteet	585	55,4 %	35,7 %	7,7 %	1,2 %
Filosofia	14	42,9 %	57,1 %	0,0 %	0,0 %
Muu humanistinen pääaine	272	58,5 %	32,7 %	5,9 %	2,9 %

Työmarkkina-asema 2013 ja 2026 tutkimuksissa

Verrattuna Akavan Erityisalojen humanistijäsenilleen vuonna 2013 tekemään kyselyyn työmarkkina-asema ja toimialatilanne on pysynyt varsin samanlaisena, vaikka hyvinvointialueuudistus on muuttanut toimialarakennetta 2013 verrattuna. Merkittävämpänä muutoksena voidaan pitää, että yrityssectorilla työskentelevien humanistien määrä vaikuttaisi mahdollisesti laskeneen vuodesta 2013.

Määräaikaisten työsuhteiden määrä on 2026 aineistossa hieman pienempi kuin 2013. Vuoden 2013 raportissa nostettiin huolenaiheena esiin humanistien pätkä-

työkierre: 40–50-vuotiaista humanisteista 15–20 prosenttia oli määräaikaisessa työsuhteessa. Vastaavasti vuoden 2026 aineistossa 40–50-vuotiaista palkansaajista 15,8 % on määräaikaisessa työsuhteessa (N = 90 / 570). Alle 30-vuotiaista lähes puolet on määräaikaisia. 30–39-vuotiaista 19,6 %, 50–59-vuotiaista 9,8 % ja 60 vuotta täyttäneistä 6,0 %.

Rakenteellinen määräaikaaisuusongelma ei siis ole 13 vuodessa ratkennut: uran alkuvaiheessa joka toinen ja keski-iässäkin joka kuudes humanisti työskentelee määräaikaisena.

18. Työnantajasektorit 2013 ja 2026

Työnantajasektori	2013 (Kokoaikaiset palkansaajat)	2026 (Työssä olevat N = 1 482)
Kunta	30,7 %	27,1 %
Hyvinvointialueet (HVA)	(ei olemassa)	2,5 %
Kunta + hyvinvointialueet yhteensä	30,7 %	29,6 %
Yritys/yksityinen sektori	27,7 %	24,0 %
Valtio	14,0 %	16,1 %
Järjestö tai säätiö	15,6 %	14,9 %
Yliopisto tai AMK	10,8 %	13,2 %
Kirkko/seurakunta	1,1 % (sis. muu)	0,8 %
Yrittäjä/ammattinharjoittaja	(ei sisältynyt palkansaajiin)	2,7 %

19. Työsuhdemuoto 2013 ja 2026

Työsuhdemuoto	2013 Todellinen	2026 Normalisoitu (2013 ikäjakaumalla)
Vakituihin / toistaiseksi voimassa oleva	75,6 %	78,1 %
Määräaikainen	24,4 %	22,0 %

20. Työllistymisen ajankohta 2013 ja 2026

Työllistymisen ajankohta	2013 Todellinen	2026 Normalisoitu (2013 ikäjakaumalla)
Sain työtä ennen valmistumistani	49,1 %	45,4 %
Työllistyi kuukauden sisällä	8,7 %	9,4 %
Työllistymiseen kului enintään vuosi (2–12 kk)	28,3 %	18,9 %
Työllistymiseen kului enemmän kuin vuosi	9,5 %	14,9 %
En ole vielä työllistynyt / En ole hakenut töitä	4,4 %	11,5 %

21. Koulutuksen vastaavuus työssä 2013 ja 2026

Koulutuksen vastaavuus työssä	2013 Todellinen	2026 Normalisoitu (2013 ikäjakaumalla)
Koulutusta vastaavissa tehtävissä (Kyllä)	47,4 %	58,9 %
Osittain koulutusta vastaavissa tehtävissä	34,6 %	33,3 %
Ei koulutusta vastaavissa tehtävissä (En)	18,0 %	7,9 %

Vuosien 2013 ja 2026 aineistojen vertailussa nähdään opintojen jälkeisen työelämään siirtymisen merkittävästi vaikeutuneen. Yli vuoden oman alan työtä odottaneiden osuus on lähes kaksinkertaistunut. Vuoden 2013 aineistossa määrä oli 13,9 prosenttia ja vuoden 2026 aineistossa 26,4 prosenttia.

Vaikka yli puolet työllistyy edelleen heti tai kuukauden sisällä (54,8 %), työuran aloittamisen kynnyks on selvästi kohonnut niille, joilla ei ole valmista työsopimusta ennen valmistumista. Sama tulos löydetään myös tarkastelemalla 2026 aineiston eri aikoina valmistuneiden työllistymisen nopeutta. Ennen 1990-lukua valmistuneilla yli vuoden oman alan työtä odottaneiden osuus oli vain 13,3 %. 1990-luvun alun lamavuosina (1990–1994) valmistuneista peräti 35,2 % etsi yli vuoden oman alan töitä. 2000-luvun puolivälistä 2010-luvun loppuun (2005–2019) valmistuneilla yli vuoden odottaneiden osuus asettui 28–30 prosenttiin. Vuosien 2023–2026 välillä valmistuneista

puolestaan joka viides (21,6 %) ei ole vielä lainkaan löytänyt koulutusta vastaavaa työtä, mutta 63,1 % on työllistynyt jo ennen valmistumistaan, mikä on selvästi korkeampi osuus kuin aiemmissa ikäluokissa.

Suuri muutos 2013 ja 2026 välillä koskee koulutusta vastaavaan työhön sijoittumista. Vuoden 2013 aineistossa vain 47,4 % ilmoittaa olevansa koulutusta vastaavissa tehtävissä. Vuoden 2026 aineistossa määrä on noussut peräti 11,5 %-yksikköä. Muutosta voivat myös selittää erot vastaaja-aineiston rakenteessa normalisoinnista huolimatta.

Humanistien työttömyys

Työttömiä kyselyyn vastanneiden joukossa on 8,1 % (N = 142). Kyselyn ajankohta osuu pääallekkäin julkiselle ja järjestöpuolelle kohdistettujen taloudellisten leikkausten kanssa. Työttöminä olevista vain 9,2 % on ollut vailla työtä viiden vuoden ajan. Nyt työttöminä olevista 57 % kertoo heillä olleen kaksi tai useampia työsuhteita viiden vuoden aikana. Työttömänä olevista 40,9 % (N = 58) työsuhteita on ollut useampia kuin kolme, 14,1 % (N = 20) enemmän kuin kuusi. Urapolkua koskevan avovastausaineiston perusteella noin kolmannes on joutunut työttömiksi viimeisen vuoden sisällä tapah-
tuneiden YT-neuvotteluiden myötä ja reilu kolmannes määrääikäisen hankkeen tai apurahan päätyttyä. Pitkäaikaistyöttömäksi itseään luonnehtii kymmenkunta vastaajaa. Aineiston perusteella humanistien työttö-
myys on ensi sijassa kitkatyöttömyyttä.

Työttömyyden esiintyvyydessä ei ole eroa pääkaupunkiseudun ja muun maan välillä. Sen sijaan valmistumisajankohta ja uravaihe jakavat työttömyysriskiä voimak-
kaasti. Vuosina 2024–2026 valmistuneiden työttömyysaste on 20,5 % eli lähes 2,5-ker-
tainen suhteessa koko aineiston keskiar-
voon. 11–20 vuotta sitten valmistuneilla (2005–2014) työttömyysaste puolestaan on aineiston matalin (4,8 %). Yli 20 vuotta sitten valmistuneilla työttömyys nousee uudelleen 9,4 %:iin.

22. Valmistumisvaihe ja työttömyys

Valmistumiskohortti / Uravaihe	N (Työvoima)	Työssä (N)	Työtön (N)	Työttömyys- aste (%)	Suhteellinen riski (vs. ka)
2024–2026 (Vastavalmistuneet)	88	70	18	20,5 %	2.34x
2020–2023 (1–5 v. valmistumisesta)	183	167	16	8,7 %	1.00x
2015–2019 (6–10 v. valmistumisesta)	285	258	27	9,5 %	1.08x
2005–2014 (11–20 v. vakiintunut ura)	502	478	24	4,8 %	0.55x
Ennen 2005 (> 20 v. senioriasiantuntijat)	519	470	49	9,4 %	1.08x

Tohtoreiden ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyys on muita matalampaa, YAMK-tutkinnon suorittaneista (N = 43) vain yksi on työttömänä.

Koulutusala- ja tutkintotason tarkastelussa ryhmien koot ovat pieniä, joten tulokset ovat vain suuntaa antavia. Aineiston perusteella työttömyysriski on tällä hetkellä muita suurempi taiteiden ja kirjallisuudentutkimuksen, kulttuurien ja perinteentutkimuksen, kulttuurituotannon, filosofian ryhmässä sekä ryhmässä muut humanistiset alat (mm. uskontotiede, semiotikka, sukupuolentutkimus, alue- ja kulttuurintutkimus)

Aineistosta voidaan nähdä, että varhainen kiinnittyminen työmarkkinoille kytkeytyy matalampaan työttömyyteen. Jo ennen valmistumista työelämään siirtyneiden työttömyysaste on 6,7 %. Opintojen aikainen työnteko on aineiston perusteella yhteydessä työttömyysriskiin niin, että erityisesti muiden kuin oman alan työt suojaavat työttömyydeltä. Niillä, jotka tekivät muita kuin omaan alaan liittyviä töitä opintojensa aikana, työttömyysaste on 6,4 %. Niistä, jotka eivät opintojensa aikana tehneet muita töitä, työttömänä on tällä hetkellä 12,9 %.

23. Tutkintotaso ja työttömyys

Tutkintotaso	N (Työvoima)	Työttömiä (N)	Työttömyysaste (%)
Ylempi AMK (YAMK)	43	1	2,3 %
Tohtori / lisensiaatti	46	3	6,5 %
Filosofian maisteri (FM)	1 255	109	8,7 %
AMK-perustutkinto	102	10	9,8 %

24. Työttömyys, koulutusala ja pääaine

Koulutusala / Pääaine	N (Työvoima)	Työttömiä (N)	Työttömyysaste (%)
Yhteisöpedagogiikka (AMK)	61	3	4,9 %
Historia ja arkeologia	245	15	6,1 %
Muut AMK-alat	15	1	6,7 %
Kieli- ja käännöstieteet	547	40	7,3 %
Viestintä ja informaatiotutkimus	117	9	7,7 %
Taiteiden ja kirjallisuuden tutkimus	224	23	10,3 %
Kulttuurien ja perinteen tutkimus	115	13	11,3 %
Kulttuurituotanto (AMK)	50	6	12,0 %
Filosofia	13	2	15,4 %
Muut humanistiset alat	237	30	12,7 %

25. Työllistymisnopeus koulutusta vastaavaan työhön valmistumisen jälkeen

Siirtymänopeus työelämään	N (Työvoima)	Työttömiä (N)	Työttömyysaste (%)
Jo ennen valmistumista	669	45	6,7 %
Kuukauden sisällä valmistumisesta	142	11	7,7 %
Vuoden sisällä valmistumisesta	319	24	7,5 %
Yli vuoden päästä valmistumisesta	291	26	8,9 %
En ole vielä työllistynyt koulutusta vastaavaan työhön	122	31	25,4 %
Muu	81	5	6,2 %

26. Työttömyys ja työskentely opintojen aikana

Opintojen aikainen toiminta	N (Työvoima)	Työttömiä (N)	Työttömyysaste (%)
Teki omaan alaan liittyviä töitä opintojen aikana	970	83	8,6 %
Ei tehnyt omaan alaan liittyviä töitä	654	59	9,0 %
Teki muita töitä opintojen aikana	1 036	66	6,4 %
Ei tehnyt muita töitä opintojen aikana	588	76	12,9 %

Työttömyyden yhteyttä voidaan tarkastella myös suhteessa tutkimuksessa selvitettyihin koulutuksen tuomiin kompetensseihin ja taitoihin tai kokemuksiin niiden puuttumisesta. Vastaajat muun muassa arvioivat, millä osa-alueilla heidän humanistinen koulutuksensa ei tarjonnut riittäviä valmiuksia työelämään. Ilmaistut työelämätaitojen puutteet korreloivat merkitsevästi työttömyyden kanssa. Vahvin yhteys työttömyyteen oli vajeessa koulutuksen tarjoaman pedagogisen osaamisen, kansainvälisyysvalmiuksien, asiakaspalvelutaitojen, verkostoitumistaitojen ja toiminnan kehittämisen taitojen suhteen.

Mielenkiintoisesti aineistosta nähdään myös, että niiden vastaajien kohdalla, jotka kokivat humanistisen koulutuksen jättäneen puutteita ICT-taidoissa tai projektinhallinnassa, työttömyysaste ei poikennut tilastollisesti merkitsevästi muista vastaajista (8,5 % vs. 9,0 %).

Omaa urapolkua koskeissa avovastauksissa työttömien humanistien kertomuksissa toistuvat kaksi tyyppiä:

Vastavalmistuneiden työsaannin esteet ja suhdannetaantuma

"Tein koko opintojen ajan alaan liittyviä töitä ja järjestöhommia, mutta valmistuin suoraan työttömäksi. Julkisen sektorin ja kulttuurialan rekrytointikiellot ja säästöt osuivat suoraan valmistumishetkeen."

(FM)

"Urapolkuni on tällä hetkellä tahmea, koska vastavalmistuneelle maisterille ei löydy ensimmäistä oman alan työpaikkaa ilman vuosien kokemusta."

(FM)

Määräaikaissuusierteet ja projektirahoituksen katkeaminen

"Valmistumisen jälkeen olin noin 20 vuotta töissä kulttuurialalla ja julkisrahoitteisissa instituutioissa. Työt olivat vaativia, mutta kaikki määräaikaisia projekteja. Viimeiset kolme vuotta olen ollut työtön. Työttömyyteni asettui huonoon ikään (50+ v.), enkä ole varma työllistynkö enää."

(FM)

"Repaleinen ja stressaava urapolku. Lyhyitä määräaikaissuusia, apurahoja ja freelance-töitä, kunnes rahoitus loppui taloudellisesti tuotannollisista syistä."

(Kulttuurituottaja)

27. Koettujen osaamispuutteiden yhteys työttömyyteen

Koettu osaamispuute	Työttömyysaste puutteen kokeneilla (%)	Työttömyysaste ilman puutetta (%)	p-arvo
Pedagoginen osaaminen (Opettajan kelpoisuus)	12,8 % (N=413)	7,3 % (N=1 211)	p = 0.0007
Kansainvälisyysvalmiudet	12,2 % (N=320)	7,9 % (N=1 304)	p = 0.0149
Asiakaspalvelutaidot	11,5 % (N=444)	7,7 % (N=1 180)	p = 0.0164
Verkostoitumistaidot	10,5 % (N=683)	7,4 % (N=941)	p = 0.0289
Toiminnan kehittäminen	10,4 % (N=604)	7,7 % (N=1 020)	p = 0.0641
Markkinointi ja mainonta	9,9 % (N=858)	7,4 % (N=766)	p = 0.0791
ICT- ja digitaaliset taidot	8,5 % (N=894)	9,0 % (N=730)	p = 0.7016
Projektinhallinta	8,4 % (N=725)	9,0 % (N=899)	p = 0.6724

Humanistiset opinnot, taidot ja kompetenssit työelämässä

Humanistisen koulutuksen kehittämää osaamista arvioitiin tutkimuksessa kahdella eri tavalla, arvioimalla koulutuksen tarjoamia kompetensseja ja niiden tärkeyttä työelämässä sekä kysymällä taitoja, joita koulutus riittävästi tarjosi ja toisaalta ei tarjonnut työelämätarpeisiin nähden. Lisäksi kysyttiin avokysymyksenä seuraavat: Mistä opinnoista koit olleen eniten hyötyä työurallasi? Mitkä ovat oman työelämäsi kannalta tärkeimpiä humanistisesta koulutuksesta saatuja taitoja? Mitkä ovat olennaisimpia taitoja, joita olet osana opintoja tai muualta opetellut työelämää varten.

Kvantitatiivisista ja avovastauksista saatu aineisto kuvaa varsin loogisesti humanistisen koulutuksen vahvuuksia ja niitä tarpeita, joita varten tutkinnosta saatua osaamista on pitänyt täydentää työuralla.

Koulutuksen antamat kompetenssit ja työelämän vaatimukset

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, missä määrin koulutus oli tarjonnut erilaisia kompetensseja ja taitoja. Toisekseen kysyttiin, kuinka tärkeäksi vastaaja arvioi kyseiset taidot työelämän kannalta. Vertaamalla vastauksia 22 eri kompetenssialueella pystyttiin muodostamaan kompetenssien kuiluanalyysi, joka osoittaa, kuinka suuri vaje jää koulutuksen ja työelämän väliin.

Kysytyt kompetenssit on järjestetty oikeassa taulukossa vastausten eron mukaiseen järjestykseen.

Suurimmat erot työelämän kannalta tärkeänä pidetyn ja koulutuksesta saadun

kompetenssin välillä ovat kyky ottaa käyttöön uusia järjestelmiä ja teknologioita sekä projektien suunnittelu ja hallinta. Seuraavina ovat esimerkiksi uusia teknologioita koskevan tiedon omaksumisen kyky, kyky ennakoida muutoksia ja pohtia ratkaisuja sekä taito soveltaa omaa osaamista työmarkkinoilla.

Ne kompetenssit, joissa arvioitu tärkeys työelämän kannalta on vähäisempi kuin koulutuksen antamat taidot ovat yleissivistys, valmius nähdä historiallisia ulottuvuuksia ja tieteellinen ajattelu. On kuitenkin hyvä huomata, että myös nämä kaikki arvioitiin tärkeiksi työelämän kannalta.

Kompetenssien kuiluanalyysi viittaa kuitenkin siihen, että humanistisen koulutuksen ja työelämän välillä on kompetenssikuilu, joka alalla opiskelevien on täytettävä erityisesti pragmaattisten työelämää koskevien osaamisalueiden suhteen. Hyvänä esimerkkinä toimii ero siinä, miten hyvin koulutuksen koetaan tarjoavan analyttisen ajattelun välineitä, mutta heikommin uuden tiedon omaksumisen kyvyn, esimerkiksi uusia teknologioita koskevan tiedon. Työelämässä esimerkiksi asiantuntijatyössä edellytetään jatkuvien uusien teknologisten järjestelmien omaksumista.

Taulukossa 22 positiivinen erotus merkitsee operatiivista osaamisvajetta (työelämä edellyttää enemmän soveltavia taitoja kuin mitä tutkinto tarjosi). Negatiivinen erotus merkitsee kognitiivista ja sivistyksellistä teoriavarantoa (koulutus antaa laajemman ja syvemmän teoreettis-analyttisen pohjan kuin mitä arkipäivän työtehtävien suorittaminen välittömästi vaatii).

28. Kompetenssien kuiluanalyysi

Kompetenssi	Koulutus M (SD)	Työelämä M (SD)	Erotus (Δ = Työelämä – Koulutus)
Kyky ottaa käyttöön uusia järjestelmiä ja teknologioita	3.25 (1.10)	4.42 (0.79)	+1.18
Projektien suunnittelu ja hallinta	3.42 (1.12)	4.49 (0.80)	+1.07
Uuden tiedon omaksumisen kyky, esim. uusia teknologioita koskevan tiedon	3.60 (1.04)	4.43 (0.78)	+0.83
Kyky ennakoida muutoksia ja pohtia niihin ratkaisuja	3.70 (1.01)	4.39 (0.78)	+0.70
Taito soveltaa omaa osaamista työmarkkinoilla	3.60 (1.09)	4.23 (0.93)	+0.62
Argumentointitaidot	3.75 (0.97)	4.20 (0.88)	+0.45
Kirjallisen ja suullisen viestinnän taidot	4.45 (0.72)	4.75 (0.56)	+0.30
Informaatiolukutaito	4.31 (0.83)	4.58 (0.68)	+0.27
Valmius etsiä ratkaisuja monitahoisiin haasteisiin	3.65 (1.04)	3.93 (1.01)	+0.27
Kriittinen, avarakatseinen ja itsenäinen päättelykyky	4.38 (0.80)	4.56 (0.70)	+0.19
Kysymyksien asettamisen taito	4.14 (0.88)	4.31 (0.84)	+0.16
Analyyttinen ajattelu	4.27 (0.84)	4.41 (0.77)	+0.14
Ihmislähtöinen ajattelu	4.29 (0.87)	4.40 (0.80)	+0.11
Oppimaan oppiminen, esim. uusien opiskelutekniikoiden omaksuminen	3.70 (1.04)	3.78 (1.01)	+0.09
Oman alan erityisosaaminen	4.20 (0.93)	4.28 (1.00)	+0.08
Tieteellinen ajattelu	4.13 (0.89)	3.59 (1.07)	-0.55
Valmius nähdä historiallisia ulottuvuuksia	4.13 (1.00)	3.75 (1.08)	-0.38
Hyvät opiskelutekniikat	3.61 (0.99)	3.51 (1.01)	-0.10
Yleissivistys	4.53 (0.70)	4.43 (0.78)	-0.10
Monipuolinen kulttuurinen osaaminen	4.23 (0.87)	4.14 (0.95)	-0.09
Kielellinen ja kulttuurinen osaaminen	4.43 (0.77)	4.35 (0.80)	-0.08
Meta-ajattelu (ajattelemisen ajatteleminen, esim. oman ajattelun perusteiden kriittinen tarkastelu)	4.04 (1.00)	4.00 (0.96)	-0.04

Koulutuksen tarjoamat ja toisaalta työelämän tarpeita vasten punnitut 22 kompetenssialuetta myös faktoroiitiin eksploratiivisella faktorianalyysillä niiden tiivistämiseksi helpommin hahmotettaviksi kategorioiksi. Samalla ne kuvaavat sitä, miten humanistit hahmottavat eri kompetenssialueiden väliset yhteydet.

Kompetenssien ryhmittäminen koulutuksen ja työelämän näkökulmasta

- **Kriittis-tieteellinen päättely:** Analyttinen ajattelu, meta-ajattelu, tieteellinen ajattelu, kysymyksenasettelu, kriittinen itsenäinen päättely, argumentointi, informaatiolukutaito.
- **Soveltava ja ICT-osaaminen:** Uusien järjestelmien/teknologioiden käyttöönotto, projektien suunnittelu ja hallinta, taidon soveltaminen työmarkkinoilla, uuden tiedon omaksuminen, muutosten ennakointi, monitahoiset haasteet, oppimaan oppiminen, opiskelutekniikat.
- **Kieli- ja viestintäosaaminen:** Kielellinen ja kulttuurinen osaaminen, kirjallinen ja suullinen viestintä, oman alan erityisosaaminen.
- **Kulttuurisivistys ja historiallisuus:** Monipuolinen kulttuurinen osaaminen, historialliset ulottuvuudet, yleissivistys, ihmislähtöinen ajattelu.
- **Strateginen ja soveltava ajattelu:** Kriittinen, avarakatseinen ja itsenäinen päättely, kysymyksenasettelu, argumentointitaidot, analyttinen ajattelu, kyky ennakoida muutoksia, meta-ajattelu, monitahoisten haasteiden ratkaiseminen, taidon soveltaminen, informaatiolukutaito, ihmislähtöinen ajattelu.
- **Teknologia ja projektinhallinta:** Uudet järjestelmät ja teknologiat, uuden tiedon omaksuminen, projektien hallinta, viestintätaidot.
- **Kieli, kulttuuri ja sivistys:** Monipuolinen kulttuurinen osaaminen, kielellinen ja kulttuurinen osaaminen, yleissivistys, oman alan erityisosaaminen, historialliset ulottuvuudet.
- **Oppimisen taidot ja tiede:** Hyvät opiskelutekniikat, oppimaan oppiminen, tieteellinen ajattelu.

Kun verrataan koulutuksen antamia kompetensseja ja työelämän tärkeyden kannalta arvioituja kompetensseja havaitaan selkeä ero. Koulutuksessa analyttinen ja teoreettinen ajattelu näyttäytyy erillään soveltavasta tekemisestä. Työelämässä kriittinen päätelykyky, analyttinen ajattelu ja meta-ajattelu kytkeytyvät muutosten ennakointiin ja

monitahoisten haasteiden ratkaisemiseen. Työelämässä analyttisyys on ennakointiä ja soveltamista. Tieteellinen ajattelu puolestaan irtoaa työelämässä strategisen ja soveltavan ajattelun ytimeästä ja siirtyy oppimisen ja opiskelutekniikoiden faktoriin.

Koulutuksen tarjoamat riittävät ja riittämättömät työelämätaidot

Vastaajille annettiin myös seitsemäntoista kohdan työelämätaitoja listannut patteri, joista pyydettiin merkitsemään ne, joita koulutus on tarjonnut riittävästi työelämätarpeisiin. Sama patteri esitettiin sitten uudestaan, ja vastaajia pyydettiin merkitsemään ne, joita koulutus ei ole tarjonnut riittävästi työelämätarpeisiin.

Vertaamalla vastauksia hahmotetaan hyvin, mitkä ovat olleet koulutuksen vahvuuksia ja missä taidoissa vajeita on. Tulos toistaa kompetenssikuilun löydökset ja laajentaa niitä.

Humanistisen koulutuksen osalta substanssiosaamiseen liittyviä taitoja on saatu hyvin, esimerkiksi kulttuurien ja historian

tuntemus, kielitaito, viestintätaidot ja tutkimusmenetelmien hallinta. Yleisten työelämätaitojen kohdalla jo 29,4 % kokee, että koulutus ei tarjonnut niitä riittävästi. Projektihallinnan osalta 43,5 % ja ICT-taitojen osalta 54,4 % kokee koulutuksen jääneen vajaaksi. Suurin puute on ollut esihenkilötaidoista, joita vain 6,6 % kokee saaneensa riittävästi ja 62,6 % ei.

Täydentävät avovastaukset kysymykseen ”Koulutus ei tarjonnut riittäviä työelämätaitoja, Muu, mikä?”, N = 62) jäsentyvät neljään alueeseen, jotka ovat kaikki nekin pragmaattisia taitoja: Talous-, budjetointi- ja liiketoimintaosaaminen, oman osaamisen sanoittaminen ja tuotteistaminen, sopimusjuridiikka, kilpailutus ja työsuhteturva, käytännön työharjoittelun ja arjen prosessien puute.

29. Koulutuksen tarjoamat työelämätaidot

Työelämätaito	Koulutus tarjosi riittävästi % (N)	Koulutus ei tarjonnut riittävästi N (%)	Ero (Δ) prosenttiyksikköä
Kulttuurien ja/tai historian tuntemus	75.9 % (1 338)	4.3 % (76)	+71.6 %-yks.
Kielitaito	64.3 % (1 133)	9.0 % (158)	+55.3 %-yks.
Viestintätaidot	67.1 % (1 182)	14.5 % (255)	+52.6 %-yks.
Tutkimusmenetelmien hallinta	48.6 % (857)	9.4 % (166)	+39.2 %-yks.
Tiimityötaidot	46.5 % (819)	17.0 % (300)	+29.5 %-yks.
Kansainvälisyys	39.6 % (698)	19.9 % (350)	+19.8 %-yks.
Esiintymistaidot	39.6 % (698)	30.7 % (541)	+8.9 %-yks.
Yleiset työelämätaidot	32.9 % (580)	29.4 % (518)	+3.5 %-yks.
Muu taito	2.8 % (50)	4.0 % (70)	-1.1 %-yks.
Pedagoginen osaaminen	24.1 % (425)	25.8 % (455)	-1.7 %-yks.
Projektinhallinta	34.3 % (604)	43.5 % (767)	-9.3 %-yks.
Toiminnan kehittäminen	24.9 % (438)	36.9 % (650)	-12.0 %-yks.
Asiakaspalvelu	14.9 % (263)	27.3 % (481)	-12.4 %-yks.
Verkostoitumistaidot	26.6 % (468)	41.7 % (734)	-15.1 %-yks.
ICT-taidot	16.1 % (283)	54.4 % (959)	-38.4 %-yks.
Markkinointi ja mainonta	9.9 % (175)	52.5 % (925)	-42.6 %-yks.
Esihenkilötaidot	6.6 % (117)	62.6 % (1 103)	-56.0 %-yks.

30. Avovastausten tyypittely: Mistä opinnoista koet olleen eniten hyötyä työurallasi?

Hyötykategoria	N	%	Tyypittelyn mukaisia avovastauksia
1. Pää- ja sivuaineiden substanssi ja aineosaaminen	722	41,0 %	<i>"Taidehistoria, sillä olen ollut työllistetty visuaalisen kulttuurin parissa" / "Pääaineopinnoistani" / "Museologian sivuaine" / "Suomen kielen ja kirjallisuuden aineopinnot"</i>
2. Teksti-, kieli- ja viestintäosaaminen	334	19,0 %	<i>"Tekstitaidot - lukeminen ja erityisesti sujuvan tekstin tuottaminen eri tarkoituksiin." / "Kieli- ja viestintäosaaminen, kyky argumentoida selkeästi."</i>
3. Käytännön ammatillisuus ja pedagogiikka	310	17,6 %	<i>"Aineenopettajan pedagogiset opinnot ja opetusharjoittelu." / "Kulttuurituotannon projektit ja ammatillinen harjoittelu." / "Nuorisotyön ja yhteisöpedagogiikan käytännöt."</i>
4. Yleiset akateemiset ja metakognitiiviset taidot	299	17,0 %	<i>"Laajojen kokonaisuuksien hahmottaminen, synteetitaito ja kriittinen ajattelu." / "Tiedonhaku, tiedon arviointi ja nopea uuden omaksuminen."</i>
5. Muodollinen kelpoisuus ja tutkintotodistus	218	12,4 %	<i>"Tutkinto sellaisenaan, joka tekee minusta FM:n ja antaa virkakelpoisuuden." / "FM-tutkinto oli pakollinen pääsylippu nykyiseen asiantuntijatehtävääni." / "Tutkintotodistus edellytyksenä työn saamiselle."</i>
6. Koko tutkinto kokonaisuudessaan	196	11,1 %	<i>"Kaikki pakettina." / "Koko tutkinto kokonaisuudessaan, vaikea eritellä yksittäistä osaa." / "Kaikesta opiskelusta on ollut hyötyä."</i>
7. Yleissivistys ja maailmankuva	41	2,3 %	<i>"Laaja sivistyspohja ja avarakatseisuus maailmaa kohtaan." / "Yleissivistys ja kulttuurinen perspektiivi."</i>
8. Muut kuin humanistiset / täydentävät opinnot	29	1,6 %	<i>"Kauppatieteiden opinnoista." / "Täydennyskoulutuksesta (johtaminen ja HR)." / "Toisesta amk-tutkinnosta."</i>
9. Verkostot, opiskelijaelämä ja järjestötoiminta	15	0,9 %	<i>"Ainejärjestötoiminta ja verkostot opiskeluaikana opettivat eniten työelämää varten." / "Opiskelijajärjestöissä toimiminen ja kontaktit."</i>
10. Ei hyötyä / Vähäinen hyöty opinnoista	7	0,4 %	<i>"Opinnoista ei ole ollut mitään hyötyä työurallani, kaikki ammattitaito on tullut suoraan työssä." / "Hyvin vähäistä."</i>

Koulutuksen tarjoamat taidot avovastauksissa

Humanistisen koulutuksen hyötyjä työuralle selvitettiin laajalla määrällä avovastauksia. Vastaajilta kysyttiin, mistä opinnoista koki olleen eniten hyötyä työuralla (Taulukko 30.), mitkä ovat oman työelämän kannalta tärkeimpiä humanistisesta koulutuksesta saatuja taitoja (Taulukko 31.) ja mitkä ovat olennaisimpia taitoja, joita vastaaja on osana opintoja tai muualta opetellut työelämää varten (Taulukko 32.).

Avovastaukset tyypiteltiin ja tyyppejä verrattiin kvantitatiivisiin kompetensseja ja työelämätaitoja koskevien kysymysten tuloksiin. Aineisto muodostaa hyvin yhdenmukaisen kuvan niistä taidoista, osaamisista ja kompetensseista, joita koulutus on antanut ja joita työelämässä sekä käytetään että täydennetään.

31. Avovastausten tyypittely: Mitkä ovat mielestäsi oman työelämäsi kannalta tärkeimpiä humanistisesta koulutuksesta saatuja taitoja?

Koulutuksen tarjoama taitoalue	N	%	Tyypittelyn mukaisia avovastauksia
Analyttis-metakognitiiviset taidot	1 056	59,9 %	<i>"Kriittinen ja analyyttinen ajattelu, kyky hahmottaa suuria kokonaisuuksia ja asettaa asiat historialliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin." / "Oppimaan oppiminen ja nopea uuden tiedon sisäistäminen."</i>
Kielellis-viestinnälliset taidot	685	38,9 %	<i>"Kirjallinen ja suullinen ilmaisu, kyky argumentoida ja tuottaa monimutkaisista asioista ymmärrettävää tekstiä, kääntäminen ja kielitaito."</i>
Sosiaalis-kulttuuriset taidot	580	32,9 %	<i>"Ihmisyymmärrys, empatia, kyky asettua toisen asemaan, kulttuurienvälinen vuorovaikutus ja monimuotoisuuden ymmärtäminen."</i>
Projektinhallinta ja organisointi	170	9,6 %	<i>"Aikataulutus, tavoitteellinen itsenäinen työskentely, laajan opinnäytetyöprosessin läpivienti."</i>
Spesifi toimiala- ja tehtäväkohtainen osaaminen	113	6,4 %	<i>"Oman tieteenalan ja ammattialan erityisosaaminen, arkisto- ja museokäytännöt, teatteri- ja kulttuurikentän tuntemus."</i>
Teknologiset ja digitaaliset taidot (ICT)	71	4,0 %	<i>"Tietojärjestelmien perusteet, digitaaliset aineistot, tutkimusohjelmistot ja digitaalinen viestintä."</i>
Resilienssi ja itsesäätely	64	3,6 %	<i>"Paineensieto, pitkäjänteisyys, epävarmuuden sietäminen ja itsenäinen työskentelyote."</i>
Johtamis- ja esihenkilövalmiudet	38	2,2 %	<i>"Strateginen ajattelu, opiskelijajärjestöjen ja projektiryhmien johtaminen."</i>
Pedagogiset ja ohjaustaidot	38	2,2 %	<i>"Opetustaidot, luennointi, ryhmien fasilitointi ja didaktinen osaaminen."</i>
Kaupalliset ja taloustaidot	15	0,9 %	<i>"Apurahahakemusten laadinta ja budjetoinnin alkeet."</i>
Asiakastyö ja palveluosaaminen	12	0,7 %	<i>"Käyttäjälähtöinen ajattelu ja asiakaspalvelun perusteet."</i>

32: Avovastausten tyypittely: Mitkä ovat olennaisimpia taitoja, joita olet osana opintoja tai muualta opetellut työelämää varten?

Työelämää varten opeteltu taitoalue	N	%	Tyypittelyn mukaisia avovastauksia
Kielellis-viestinnälliset taidot	483	27,4 %	"Ammattimainen kohderyhmäviestintä, esiintyminen, neuvottelutaidot, graafinen viestintä ja mediasuhteet."
Teknologiset ja digitaaliset taidot (ICT ja data)	459	26,0 %	"ICT-järjestelmät, Excel ja taulukkolaskenta, analytiikkaohjelmistot, tietokannat, CMS-alustat, paikkatieto (GIS) ja tekoälytyökalut."
Sosiaalis-kulttuuriset taidot ja verkostot	432	24,5 %	"Moniammatillinen yhteistyö, verkostoituminen, 'työelämän teatterin' ja organisaatiodynamiikan lukutaito, kuunteleminen."
Projektinhallinta ja organisointi	424	24,1 %	"Ketterä kehitys (Scrum), projektityökalut, aikataulutus, priorisointi, budjetointi ja kokonaisuuksien operatiivinen koordinointi."
Analyttis-metakognitiiviset taidot	300	17,0 %	"Kokonaisuuksien nopea hahmottaminen, ongelmanratkaisu monimutkaisissa tilanteissa, strateginen analyysi."
Johtamis- ja esihenkilötaidot	293	16,6 %	"Ihmisten johtaminen, tiiminveto, suorituksen johtaminen, delegoiminen ja päätöksenteko epävarmuudessa."
Kaupalliset, talous- ja markkinointitaidot	204	11,6 %	"Budjetointi, kustannusseuranta, myynti, markkinointi, hinnoittelu, julkiset hankinnat ja sopimustekniikka."
Spesifi toimiala- ja tehtäväkohtainen osaaminen	143	8,1 %	"Toimialan ammattikäytännöt, kunnallishallinto ja virastosäännöt, esittävän taiteen tuotantoehdot, yrityshallinnon käytännöt, lakiosaaminen."
Pedagogiset ja ohjaustaidot	118	6,7 %	"Ryhmiä ohjaus, valmentava työote, didaktiikka ja aikuiskoulutus."
Asiakastyö ja palveluosaaminen	118	6,7 %	"Palvelumuotoilu, asiakasrajapinnassa toimiminen, asiakaskokemuksen kehittäminen ja reklamaatioiden hallinta."
Resilienssi ja itsesäätely	58	3,3 %	"Omien rajojen asettaminen, stressinsieto, epävarmuuden sietäminen ja itsensä johtaminen kuormitustilanteissa." (

Avovastauksien luokittelut kokoavat vastaajien spontaaneja, vapaasti kirjoitettuja mainintoja (kuten kriittinen ajattelu, asioiden kyseenalaistaminen, tiedonhaku ja synteesityky). 22 kompetenssin Likert-patteristoissa sekä työelämäosaamisen 17 kohdan patteristoissa näitä kysymyksiä tarkasteltiin vakioitujen osamuuttujien kautta. Vertaamalla avovastausten luokitteluja kysyttyihin kompetensseihin ja niiden faktoreihin huomataan, että samantyyppiset tekijät nousevat esiin kaikista analyyseistä.

Kysyttäessä opintojen tuottamaa hyötyä, vastaajat nimeävät ennen kaikkea oppiaineensa substanssin (41,0 %) tai tutkinnon tuoman virkakelpoisuuden ja työllistymisedellytyksen (12,4 %).

Kun kysytään opittuja taitoja, substanssi muuntuu. Vain 6,4 % puhuu kapeasta erikoisalasta – sen sijaan 59,9 % nimeää analyyttis-metakognitiiviset taidot (kriittinen ajattelu, tiedonhaku, synteesi, laajojen aineistojen hallinta). Niistäkin, jotka nimesivät suurimmaksi hyödykseen oppiaineen substanssin, 67,5 % nimeää tärkeimmäksi taidokseen analyyttis-kriittisen ajattelun. Humanistille oppiaineen ”substanssi” on sen tarjoamaa ajattelun ja analyysin tapaa.

Työelämän vaatimuksissa abstrakti metakognitio puolestaan väistyy käytännön työkalujen tieltä: kärkeen nousevat teknologiset ja ICT-taidot (26,0 %), projektinhallinta (24,1 %), esihenkilö- ja johtamistyö (16,6 %) sekä talous- ja kaupalliset taidot (11,6 %). Riippumatta siitä, pitikö vastaaja tutkintonsa suurimpana hyötynä substanssia, yleissivistystä vai tutkintotodistusta, joka neljäs vastaaja jokaisessa ryhmässä ilmoittaa joutuneensa opettelemaan ICT-järjestelmät ja projektinhallinnan vasta työelämässä.

Huomionarvoista on, että kielellis-viestinnälliset taidot säilyttävät vahvan asemansa kaikissa kolmessa kysymyksessä (Hyöty 19,0 % Taidot 38,9 % Työelämä 27,4 %). Viestintä on yhtä aikaa akateeminen ydin, koettu taito ja arkinen työelämävaatimus.

Aineiston tarkastelu osoittaa, että humanistisen koulutuksen ja työelämän osalta on huomioitava kaksi keskeistä tekijää: ensinnäkin metakognitio on humanistisen koulutuksen omaa älyllistä substanssia. Humanistisen tutkinnon arvo ei ole kapeissa tekniikoissa vaan kyvyssä analysoida tietoa, kyseenalaistaa ennako-oletuksia, ymmärtää kulttuurisia merkityksiä ja oppia jatkuvasti uutta. Toiseksi, kun humanisti siirtyy työelämäänsä, hän tarvitsee yleisiä siirrettäviä taitoja (kuten projektinhallinta tai viestintä) sekä toimialasidonnaista ammattiosaamista (esim. teatteri- ja museotuotannon ehdot, arkistolaki, kunnallishallinnon päätöksentekojärjestelmät tai yrityksen liikejuridiikka). Menestyminen työelämässä humanistina edellyttää näiden kaikkien hallittua yhdistämistä.

Humanistisen yliopistokoulutuksen vahvuudet ja katveet avovastauksissa

"Yliopisto opetti minut ajattelemaan, lukemaan ja kirjoittamaan paremmin kuin mikään muu instituutio maailmassa. Mutta kukaan ei kertonut, miten budjettia seurataan Excelissä, miten projekti aikataulutetaan tai miten omaa osaamista myydään yritykselle. Ne opittiin kantapään kautta paniikissa ensimmäisessä työpaikassa."

(FM, Viestintä)

"Yliopiston asenne oli pitkään se, että 'yliopisto ei ole mikään ammattikoulu'. Se on totta, mutta eikö yleissivistykseen kuulu myös se, että ihminen pärjää työelämässä?"

(FM, Historia)

Yliopiston ja AMK:n erot

Keskeiset tekijät, jotka jakavat AMK- ja yliopistokoulutettuja toisistaan liittyvät paitsi koulutusasteeseen, myös työelämän sektoraalisiin eroihin. AMK-humanisteista puolet työskentelee kunnissa (nuoriso-, kulttuuri-, kirjasto- ja vapaa-aikatoimi), kun taas yliopistosta valmistuneista kunnissa työskentelee 24,7 %. AMK-humanistit sijoittuvat myös järjestöihin huomattavasti yliopistolaisia useammin (17,2 % vs. 8,6 %). Yliopistohumanisteista puolestaan 17,3 % työskentelee valtiolla, kun taas AMK-humanisteista vain 3,7 %.

Kompetensseja ja työelämätaitoja koskevien patterien vastauksia tarkasteltaessa yliopistotutkinnon ja ammattikorkeakoulututkinnon välillä vallitsee selkeä ero.

AMK-tutkinnon suorittaneet hallitsevat käytännön työelämätaidot. AMK-tutkinnon suorittaneet arvioivat opintojensa antamat projektinhallintavalmiudet (64,7 % vs. 31,8 %), tiimityötaidot (73,5 % vs. 43,8 %) ja toiminnan kehittämistäidot (57,2 % vs. 20,8 %) selvästi vahvemmiin kuin yliopistomaisterit. Yliopistomaisterit puolestaan hallitsevat kognitiivisen ja kielellisen syväosaamisen: yliopistokoulutus antaa huomattavasti paremmat valmiudet tieteelliseen ajatteluun (5-portaisten Likert-vastausten M = 4,23 vs. AMK 3,39), kielelliseen ja kulttuuriseen osaamiseen (M = 4,51 vs. 3,73) sekä analyyttiseen päättelyyn (M = 4,36 vs. 3,61).

Oman työelämän osalta AMK-koulutuksen koetaan tarjoavan olennaisesti paremmin tarpeita vastaava osaaminen työn tekemiseen, kuten toiminnan kehittämiseen, tiimityötaitoihin, projektinhallintaan, pedagogiseen osaamiseen, verkostoitumiseen. Ero on 23–36 %-yksikköä AMK:n eduksi. Toisaalta kielitaidon, kansainvälisyyden ja kulttuurien ja historian tuntemuksen osalta ero on vastaava yliopistokoulutuksen eduksi.

Eroista huolimatta molemmat ryhmät kokevat yhtäläisen korkeaa työn merkityksellisyyttä (M = 4,12 vs. 4,14) ja yhtäläistä tyytyväisyyttä työhönsä (M = 3,61 vs. 3,61).

33. Koulutuksen tarjoamat kompetenssit: yliopistot ja AMK

Kompetenssi	Yliopisto M (SD)	AMK M (SD)	Ero AMK-YO
Analyttinen ajattelu	4.36 (0.78)	3.61 (1.00)	-0.75
Tieteellinen ajattelu	4.23 (0.83)	3.39 (1.04)	-0.83
Kysymyksen asettamisen taito	4.20 (0.82)	3.69 (1.13)	-0.51
Argumentointitaidot	3.79 (0.96)	3.39 (1.01)	-0.39
Kirjallisen ja suullisen viestinnän taidot	4.51 (0.69)	4.04 (0.84)	-0.47
Monipuolinen kulttuurinen osaaminen	4.27 (0.85)	3.86 (0.92)	-0.42
Informaatiolukutaito	4.38 (0.78)	3.83 (0.95)	-0.55
Hyvät opiskelutekniikat	3.64 (0.99)	3.35 (1.03)	-0.29
Uuden tiedon omaksumisen kyky	3.63 (1.04)	3.31 (1.00)	-0.32
Oppimaan oppiminen	3.73 (1.02)	3.49 (1.09)	-0.23
Meta-ajattelu (kriittinen itserefleksio)	4.11 (0.96)	3.51 (1.14)	-0.60
Oman alan erityisosaaminen	4.20 (0.93)	4.23 (0.91)	+0.03
Projektien suunnittelu ja hallinta	3.35 (1.11)	4.00 (0.94)	+0.65
Kyky ottaa käyttöön uusia järjestelmiä ja teknologioita	3.23 (1.11)	3.34 (1.05)	+0.12
Yleissivistys	4.60 (0.64)	3.96 (0.90)	-0.65
Kielellinen ja kulttuurinen osaaminen	4.51 (0.72)	3.73 (0.92)	-0.78
Ihmislähtöinen ajattelu	4.29 (0.86)	4.30 (0.92)	+0.00
Kriittinen, avarakatseinen ja itsenäinen päättelykyky	4.43 (0.76)	3.95 (0.90)	-0.48
Taito soveltaa omaa osaamista työmarkkinoilla	3.58 (1.09)	3.89 (0.96)	+0.31
Valmius etsiä ratkaisuja monitahoisiin haasteisiin	3.67 (1.04)	3.50 (0.99)	-0.17
Valmius nähdä historiallisia ulottuvuuksia	4.24 (0.94)	3.33 (1.07)	-0.91
Kyky ennakoida muutoksia ja pohtia niihin ratkaisuja	3.67 (1.01)	3.84 (0.92)	+0.17

34. Koulutuksen tuottamat työelämätaidot: yliopistot ja AMK

Työelämätaito Koulutus tarjosi riittävästi:	Yliopisto % (N)	AMK % (N)	Ero (%-yksikköä)
Toiminnan kehittäminen	20,8 % (317)	57,2 % (95)	+36,4 %-yks.
Tiimityötaidot	43,8 % (666)	73,5 % (122)	+29,7 %-yks.
Projektinhallinta	31,3 % (476)	57,8 % (96)	+26,5 %-yks.
Pedagoginen osaaminen	21,2 % (323)	46,4 % (77)	+25,1 %-yks.
Verkostoitumistaidot	24,1 % (367)	47,6 % (79)	+23,5 %-yks.
Yleiset työelämätaidot	30,6 % (466)	52,4 % (87)	+21,8 %-yks.
Asiakaspalvelu	12,9 % (196)	31,9 % (53)	+19,0 %-yks.
Esiintymistaidot	37,8 % (575)	53,0 % (88)	+15,2 %-yks.
Esihenkilötaidot	5,4 % (82)	16,3 % (27)	+10,9 %-yks.
Markkinointi ja mainonta	8,4 % (128)	18,7 % (31)	+10,3 %-yks.
ICT-taidot	15,4 % (234)	19,9 % (33)	+4,5 %-yks.
Muu taito	2,8 % (43)	1,2 % (2)	-1,6 %-yks.
Viestintätaidot	68,3 % (1039)	57,2 % (95)	-11,1 %-yks.
Tutkimusmenetelmien hallinta	50,6 % (770)	35,5 % (59)	-15,1 %-yks.
Kansainvälisyys	41,6 % (632)	20,5 % (34)	-21,1 %-yks.
Kulttuurien ja/tai historian tuntemus	79,8 % (1214)	44,0 % (73)	-35,8 %-yks.
Kielitaito	68,4 % (1040)	30,1 % (50)	-38,3 %-yks.

Humanistien urapolut

Humanistien urapolkuja on tutkimuksessa yhtä monta kuin vastaajiakin. Humanistien sijoittuminen työelämään tapahtuu eri toimialoille eri tavoin ohjautuen ja kulkien. Yliopiston ja AMK-taustan ohella pääainevalinnat ja työelämäkontaktit vaikuttavat reittiin.

Yhteistä on kuitenkin se, että humanistit käyttävät työelämässä koulutuksen tukemia vahvuuksiaan, mutta joutuvat täydentämään pitkin työuraansa. Humanistin urapolku onkin erityisen vahvasti jatkuvan oppimisen ja muodollisen sekä epämuodollisen koulutautumisen polku.

Humanistien lisäkouluttautuminen työuran tarpeisiin

Kuten humanististen opintojen, taitojen ja kompetenssien suhteesta työelämän vaatimuksiin huomattiin, pelkät tutkinto-opinnot harvoin antavat lopulliset valmiudet ammattiin. Sen sijaan ne muodostavat kognitiivisen perustan, jota täydennetään läpi koko työuran. Vastaajista 73,9 % (N = 1 302) onkin suorittanut lisäopintoja perustutkintonsa jälkeen. Vastaajista 13,8 % (N = 244) ilmaisee aikovansa seuraavan 1–3 vuoden aikana siirtyä opiskelemaan tai jatkokouluttautumaan.

Yleistä opintovalmiutta kuvastaa myös se, että 63,7 % vastaajista on valmis panostamaan jatkuvaan opiskeluun työuralla menestyäkseen ja 59,3 % kokee jatkuvan lisäkouluttautumisen turvaavan oman työmarkkina-asemansa (4+5-vastausten osuus 5-portaisella Likert-asteikolla).

Täydennyskoulutusten avovastaukset kuvaavat, millaisia jatko- ja lisäkoulutuksia humanistit ovat suorittaneet:

- Ammatilliset erikoistumiskoulutukset ja erikoisammattitutkinnot (EAT): 19,0 % (mm. tuotekehittäjän, viestinnän, kirjastoalan tai arkistoalan erikoisammattitutkinnot).
- Johtaminen ja esihenkilötyö: 15,5 % (mm. johtamisen erikoisammattitutkinto JET, EMBA/MBA-opinnot ja julkishallinnon johtamiskoulutukset).
- Viestintä, markkinointi ja media: 14,0 % (digitaalinen markkinointi, some-viestintä, graafinen suunnittelu ja tiedotus).
- Pedagogiset opinnot / opettajankoulutus: 7,1 % (opettajan pedagogiset opinnot 60 op työn ohessa).
- Avoimen yliopiston ja korkeakoulujen erilliset moduulit: 4,3 % (laajat sivuaine-kokonaisuudet ja arvosanaopinnot).
- Talous, hallinto ja juridiikka: 3,5 % (kuntahallinto, julkiset hankinnat, kirjanpito ja sopimusoikeus).
- ICT-, data- ja ohjelmisto-osaaminen: 3,1 % (koodauskurssit, Excel/PowerBI, tietokannat ja IT-sertifikaatit).
- Muut lyhytkurssit ja työpaikkakoulutukset: 50,3 % (useita eri teemoja yhdistelevät lyhyemmät ammatilliset koulutukset).

Toisen korkeakoulututkinnon on suorittanut 26,7 % vastaajista (N = 470). Muun kuin humanistisen korkeakoulututkinnon on suorittanut 17,8 % (N = 313). Tyypillisiä ovat KTM, YTM/VTM, kasvatustieteet. Toisen alan humanistinen korkeakoulututkinto sisältää usein toisen kielen tai pääaineen tutkinnon tai humanistisen ammattikorkeakoulututkinnon (yhteisöpedagogi, kulttuuri-tuottaja, tulkki)

Jatkokoulutuksista (toinen maisterintutkinto, AMK tai YAMK-tutkinto, tohtorintutkinto) haetaan ennen kaikkea vahvistusta työuraa varten. Opinnoilla paikataan koettuja kompetenssivajeita esimerkiksi käytännön työelämä- ja liiketoimintataidoissa sekä johtamis- ja esihenkilövalmiuksissa. 18,4 % jatko-opiskelleista on hakenut muodollista pätevyyttä ja virkakelpoisuutta. Noin joka kymmenes jatko-opiskelee puhtaasti älyllisen uteliaisuuden ja kiinnostuksen takia.

Suhteellisesti vähiten jatkokouluttautuvat ne, joiden perustutkinto on tuottanut suoran ammatillisen virka- tai työmarkkinakelpoisuuden (kääntäjät, tulkit, opettajalinjalaiset, informaatiotutkijat).

Ammattikorkeakoulun ylempi tutkinto (YAMK, N = 46) nousee aineistossa poikkeuksellisen vahvaksi johtamisuran katalyytiksi: YAMK-tutkinnon suorittaneiden työttömyysaste on koko tutkimusaineiston matalin, 2,3 %. YAMK-tutkinnon suorittaneista esihenkilö- tai johtotehtävissä toimii 39,1 %. Myös JET/JYET-koulutus toimii hyvin tehokkaasti reittinä johtotehtäviin ja parempaan palkkaukseen.

Tohtoreiksi kouluttautuneet kokevat aineiston korkeinta työn merkityksellisyyttä (M = 4,55/5), korkeinta uratyytyväisyyttä (M = 3,98) ja matalinta katumuksen

humanistisen koulutuksen valinnasta (M = 1,60). Väitöskirjatutkijat jakavat tohtoreiksi valmistuneiden kokemuksen työn merkityksestä (M = 4,39), mutta tulevaisuuden toimeentuloluottamus on aineiston heikoin (M = 2,52/5) – väitöskirjatutkijoiden jatkokouluttautumisen kokonaishyöty muodostuu pitkän aikajänteen yli.

Täydennyskoulutuspolkuja omin sanoin

"Asiakirjahallinnon täydennysopinnot, JET ja historia ylipäänsä – historia auttaa asettamaan asiat kontekstiin ja JET toi johtamisen työkalut."

(Erityisasiantuntija DVV)

"Rastor-instituutissa suoritettu JYET-tutkinto toimi ponnahduslautana viestintäpäälliköksi ja johtoryhmän jäseneksi IT-alan yrityksessä."

(Viestintäpäällikkö)

"Yhteisöpedagogi (AMK) tarvittiin pohjaksi, koska korkeakoulututkinto aina vaaditaan."

Lisäksi johtamisen EAT antoi tukea tulla valituksi johtajaksi. Koulutuksina myös työkykykoordinaattori ja nepsy-valmentaja... Urapolku on ollut todella nousujohteinen: olen jotenkin aina löytänyt opiskelemaan sellaista, mitä hetken päästä tarvitaan työelämässä."

(Palvelujohtaja, työllisyyspalvelujen palveluntuottaja)

"Henkilöstöpäällikön tutkinnosta sekä muista HR-tutkinnoista on ollut suurin hyöty. Ensin olin tutkintoa vastaavassa työssä, mutta lisäkoulutusten (henkilöstöpäällikkö, työnohjaaja, coach, työyhteisösovittelija) myötä siirryin projektitehtäviin, henkilöstöhallintoon ja esihenkilötyöhön."

(Esihenkilö valtion virastossa, palkka)

"Humanistinen tutkinto antoi pohjan ja täydennyskoulutus (arkistonhoito-tutkinto, asiakirjahallinnon asiantuntijaohjelma) oli enemmän ammattiin suuntaavaa. Harjoittelujen kautta toimistotyöhön, siitä asiantuntijaksi ja lopulta päälliköksi."

(Päällikkö asiakirjahallinnossa)

"Palvelumuotoilukoulutus Aalto EE:ssä toi kohderyhmälähtöisyyden ja käyttäjäymmärryksen suoraan osaksi valtion viestintää."

(Viestintäasiantuntija valtiolla)

"Kieli- ja kulttuuriopinnot ovat antaneet vahvan pohjan, mutta käytännön työllistyminen on vaatinut spesifimpää lisäkoulutusta: teknisestä viestinnästä, käytettävyydestä (UX), käyttäjäkokemuksesta ja datahallinnasta. Polku kulki: kääntäjä/terminologi tekninen kirjoittaja information designer usability/UX specialist informaatioarkkitehti.»

(Informaatioarkkitehti
teollisuusyrityksessä)

Tulotaso ja palkkaan vaikuttavat tekijät

Kyselyssä vastaajia pyydettiin antamaan vuositulot (bruttotulot) 12-portaisella luokitellulla asteikolla (1 = alle 10 000 € ... 12 = yli 150 000 €). Tulotieto saatiin yhteensä 1 648 vastaajalta koko otoksesta ja 1 408 työssä olevalta. Laskennalliset kuukausipalkat muodostettiin vertailuja varten standardilla luokkakeskipistemenetelmällä, jossa kullekin tuloluokalle määritettiin luokan keskipiste vuositasolla, joka jaettiin 12 kuukaudella. Saatu luku on suuntaa antava bruttopalkka, mutta se on hyvin käytävissä palkkaerojen ja niihin vaikuttavien tekijöiden estimointiin.

Tutkimuksen vastauksien perusteella työssä olevien humanistien keskimääräiseksi kuukausibruttopalkaksi muodostui 4 095 €/kk (vuosiansio n. 49 140 €) ja mediaanipalkaksi 3 750 €/kk (vuosiansio 45 000 €). Palkkahaitari asettuu alimmasta desiilistä (2 600 €) ylimpään desiiliin (5 800 €).

Palkkaerojen tarkastelemiseksi muodostettiin ekonometrinen monimuuttujamalli (OLS, $N = 1\,371$, $R^2 = 35,2\%$). Se osoittaa, kuinka paljon kuhunkin tekijään liittyy palkkaa suurentavaa tai laskevaa vaikutusta teoreettiselle lähtötasolle. Mallin matemaattinen vakiotermi on 1 200,4 €/kk (teoreettinen nollapiste). Kun malliin sijoitetaan vastavalmistuneen asiantuntijan tyypilliset lähtöarvot ja vakituinen työsuhte, mallin ennustama tosiasiallinen aloituspalkka asettuu 2 800–3 100 euron välille, sektori- ja tehtäväkohtaisista tekijöistä riippuen.

Eniten palkkaa nostavia tekijöitä ovat esihenkilö- ja johtamisvastuu, valtiosektori vs. kunta, työkokemus (per valmistumisvuosi), vakituinen työsuhde, korkeakoulusektori (vs. kunta), yrityssektori (vs. kunta, tohtorin tutkinto, ylempi AMK (YAMK), johtamisosaamisen valmiudet, analyyttisen ajattelun taito ja sukupuoliero (miehet).

Palkkamallin perusteella palkkaa ei määritä humanistinen oppiaine, vaan asema, sektori ja vastuut, jotka puolestaan kytkeytyvät lisää ja jatkokouluttautumiseen.

Varianssianalyysin perusteella humanistien palkkaus määräytyy ensisijaisesti ammatillisen roolin ja toimialan, ei yliopistollisen pääaineen mukaan. Tutkinnon pääaine selittää kuukausipalkkojen vaihtelusta ainoastaan 3,2 %, kun taas ammatillinen sijoittuminen ja työnantajasektori selittävät 15,3 %, eli lähes viisi kertaa enemmän. Humanistin tulotaso ei riipu ratkaisevasti pääaineesta, vaan siitä, toimiiko hän asiantuntijana yrityksessä, valtionhallinnossa vai kunnallisessa peruspalvelussa.

Myös saman oppiaineen sisällä palkkaus seuraa eriytyviä työuria voimakkaasti: Historian maisterit, jotka työskentelevät viestinnässä ja hallinnossa ansaitsevat mallin mukaan keskimäärin 4 828 €/kk, kun taas museoalalla toimivien palkka jää 3 125 €/kk tasolle. Viestintätoimistoissa ja yrityksissä toimivat ja englannin kielen asiantuntijat ansaitsevat 5 114 €/kk, kun taas kunnan hallinnossa ja kirjastoissa toimivien tulot jäävät 3 250 €/kk tasolle.

Kuntasektori muodostaa systemaattisen 500–1 070 euron palkkakuopan verrattuna valtioon tai yrityksiin.

Vaikka tutkimusaineisto on vahvasti naimismiestöinen (80,6 % naisia, 13,8 % miehiä), aineisto paljastaa selkeän ja tilastollisesti merkitsevän sukupuolten välisen palkkaeron.

Miespuolisten humanistien laskennallinen keskipalkka on 4 488 €/kk ja naisten 4 025 €/kk. Vakioimaton palkkaero on 463 euroa kuukaudessa miesten eduksi. Osa tästä erosta selittyy rakenteellisilla tekijöillä:

- Sijoittuminen johtoasemaan: Miesvastaajista 24,9 % toimii esihenkilö- tai johtotasolla, kun naisvastaajilla vastaava osuus on 15,6 %.
- Sektorisijoittuminen: Miehet työskentelevät hieman useammin yksityisellä sektorilla (28,4 % vs. 26,6 %) ja harvemmin kuntasektorilla.

Merkittävin havainto sukupuolten välisessä palkkaerossa liittyy kuitenkin regressiomalliin: kun työkokemus, tutkintotaso, johtamisvastuu, työnantajasektori vakioidaan täysin, sukupuoli (mies) muodostaa edelleen itsenäisen +208,2 euron kuukausittaisen lisän. Humanistisilla aloilla esiintyy siten noin 200 euron suuruinen malliin sisältyvillä tekijöillä selittämätön palkkaero.

Urapolut omin sanoin

Vastaajia pyydettiin tutkimuksessa myös kuvailemaan omaa urapolkuaan avoimella tekstivastauksella. Vastausaineistolle tehtiin semanttinen analyysi, jonka pohjalta humanistien työurista oli muodostettavissa kolmiluokkainen malli.

Suunnitelmallinen ja johdonmukainen polku (9,0 %, N = 159): Suora siirtymä valmistumisen tai harjoittelun jälkeen vakituisen asiantuntijatehtävään ja pitkäjänteinen eteneminen samalla työnantajalla tai substanssialalla.

35. Palkkataso ja sen määrittävät tekijät

(Ekonometrinen OLS-malli, N = 1 371, R² = 35,2 %, Adj R² = 34,4 %):

Selittävä muuttuja	Regressio- kerroin B (€/kk)	Standardoitu kerroin (β)	t-testi- suure	p-arvo
Vakio	1 200,4 €* –	–	4,86	< 0,001
Esihenkilö- / johtotaso (asema)	+1 151,4 €	+0.322	13.99	< .001
Sektori: valtio	+1 072,3 €	+0.267	10.91	< .001
Työkokemus (vuotta valmistumisesta)	+35,9 €	+0.232	9.59	< .001
Vakituinen työsuhde	+649,3 €	+0.154	6.76	< .001
Sektori: yksityinen yritys	+527,5 €	+0.154	6.22	< .001
Sektori: yliopisto/korkeakoulu	+601,1 €	+0.139	5.81	< .001
Koulutuksen antamat johtamisvalmiudet	+120,5 €	+0.095	3.82	< .001
Analyttisen ajattelun valmiudet	+157,4 €	+0.087	3.50	< .001
Tutkinto: tohtori/lisensiaatti	+455,3 €	+0.056	2.48	0.013
Tutkinto: ylempi AMK (YAMK)	+440,5 €	+0.052	2.24	0.025
Sukupuoli (normalisoitu): mies	+208,2 €	+0.049	2.22	0.027
Projektinhallintavalmiudet	-63,7 €	-0.049	-1.80	0.072
Tutkinto: AMK-perustutkinto	-250,5 €	-0.043	-1.80	0.072
Halukkuus/usko jatkuvaan lisäkoulutukseen	+35,7 €	+0.026	1.16	0.247
Teknologia- ja järjestelmävalmiudet	+30,3 €	+0.023	0.89	0.376
Sektori: järjestöt/säätiöt	+54,7 €	+0.013	0.56	0.575
Toinen ei-humanistinen tutkinto (KTM/YTM/ tradenomi)	-37,8 €	-0.010	-0.44	0.658

Sattumanvarainen, mukautuva ja hallittu polku (81,2 %, N = 1 430): Humanistien suuri valtavirta. Ura on muotoutunut tilaisuuksiin tarttumisen, verkostojen, harjoittelujen ja ammatillisten käännteiden kautta. Tyypillistä on vahva muutosjoustavuus ja generalistin kyky soveltaa sivistystaitoja eri ympäristöissä.

Tämän pääryhmän sisältä on erotettavissa kolme tyyppiä:

- Ankkuroitunut sattuma (73 %): Ura alkoi sattumalta tai määräaikaishuuksilla, mutta ankkuroitui vakituiseksi asiantuntijauraksi.

- Monialainen portfolio- ja generalistiura (15 %): Monen eri toimialan, hankkeen, järjestön ja vapaan kentän työn kokonaisuus.
- Reaktiivinen ajautuminen (12 %): Tilaisuuksien mukaan mukautuva määräaikainen tai sijaistava asiantuntija ilman pysyvää ankkuroitumista

Pirstaleinen ja prekaari polku (8,7 %, N = 154): Noin joka kahdestoista humanisti elää toiveittensa vastaisesti silpputyössä ketjutettujen lyhyiden määräaikaishuuksien, hankekatkosten, apurahojen ja työttömyysjaksojen kanssa.

Kun uramallin kolmea luokkaa tarkastellaan suhteessa tutkimuksen muuhun sisältöön, voidaan hahmottaa, miten erilaiset motivaatiot koulutukseen hakeutumisessa, saadut kompetenssit, onnistuminen työelämään siirtymisessä, jatko- ja täydennyskoulutukset kietoutuvat yhteen.

Suunnitelmallinen urapolku on yhteydessä parhaaseen palkkaan. Se on myös johtanut useimmin vakituisen työsuhteeseen, koulutusta täysin vastaavaan työhön ja selvästi matalimpaan työttömyyteen.

Uratyytyväisyys on korkein, muut työelämää mittaavat muuttujat ovat positiivisimpia ja alanvaihto on ollut mielessä muita harvemmin.

Toisessa ääripäässä on pirstaleinen ja prekaari polku, jolla palkka on matalin, vakituisuusaste matalin (vaikkakin 73,9 %), työttömyys hyvin korkeaa (21,4 %), uratyytyväisyys matalin, toimeentuloluottamus selvästi heikoin ja alanvaihto mielessä useammin kuin muilla.

36. Urapolut ja työura

Työelämämittari/ muuttuja	Luokka 1: Suunnitelmallinen (N = 159)	Luokka 2: Mukautuva ja hallittu (N = 1 430)	Luokka 3: Pirstaleinen ja prekaari (N = 154)	Koko aineisto (N = 1 762)
Osuus aineistosta (%)	9,0 %	81,2 %	8,7 %	100,0 %
Keskipalkka (€/kk)	4 647 €	4 070 €	3 597 €	4 095 €
Mediaanipalkka (€/kk)	4 583 €	3 750 €	3 750 €	3 750 €
Vakituinen työsuhde (palkansaajista)	89,7 %	85,1 %	73,9 %	84,8 %
Koulutusta täysin vastaava työ (%)	63,9 %	60,4 %	59,3 %	60,6 %
Ei koulutusta vastaava työ (%)	4,4 %	6,8 %	10,0 %	6,9 %
Työtön/lomautettu kyselyhetkellä (%)	3,1 %	10,2 %	21,4 %	10,7 %
Uratyytyväisyys (1–5)	3,91	3,63	3,03	3,60
Työn merkityksellisyys (1–5)	4,30	4,14	3,90	4,13
Työn kutsumusluonne (1–5)	3,65	3,44	3,34	3,45
Toimeentuloluottamus (1–5)	3,11	2,86	2,38	2,84
Työ vain tapa ansaita elanto (1–5)	2,55	2,60	2,72	2,61
Koettu arvostus työelämässä (1–5)	3,08	2,83	2,69	2,84
Mahdollisuus oppia ja kehittyä (1–5)	3,91	3,72	3,34	3,70
Harkinnut alanvaihtoa viime v. (1–5)	2,80	2,92	3,18	2,93

Kaikkia urapolkuja yhdistää hyvin korkea työn merkityksellisyyden aste ja kutsumusluonne. Huolimatta urapolusta, työ ei humanistille juurikaan ole vain tapa ansaita elanto.

Toisekseen kaikilla urapoluilla jaetaan kokemus siitä, ettei humanisteja arvosteta työelämässä: vastauskeskiarvot väittämään ”Oman kokemukseni mukaan työelämässä arvostetaan humanisteja” vaihtelevat $M = 2,40\text{--}2,85$.

Urapoluista yleisin, mukautuva ja hallittu, jaettiin kolmeen tyyppiin. Näiden tyyppien välillä huomataan liukuma, joka muistuttaa pääryhmien jäsentymistä suunnitelmallisesta prekaariin. **Ankkuroitunut sattuma** kuvaa urapolkua, jossa sattumusten kautta on otettu ura hallintaan ja se on lähtenyt kehittymään vakaaseen suuntaan. Tämä on humanistisista urapoluista kaikkein tyypillisin. **Monialainen portfolioura** on itse valittu ja omalle alalle tyypillinen ura, jolla toimeentulo on hauras, mutta työn merkitys korkea. **Reaktiivinen ajautuminen** edustaa tilanteisiin sopeutumista, jossa omaa hallintaa on vähänlaisesti.

Humanistien työelämäasenteet, tyytyväisyys ja arvostuskuilu

Humanistit kiinnittyvät omaan työhönsä voimakkaasti, kokevat kutsumusta työhönsä ja pitävät sitä merkityksellisenä. Yhtä selkeä on kokemus siitä, että humanisteja ei työelämässä arvosteta tarpeeksi ja se näkyy erityisesti palkkauksessa. Aineiston perusteella voidaan puhua ehkä jonkinlaisesta työelämässä ja yhteiskunnassa koetusta polarisaatiosta.

Humanisteista 65,8 % pitää koulutustaan selkeänä vahvuutena työurallaan. 60,9 % on tyytyväinen nykyiseen työuraansa ja 66,2 % valitsisi saman koulutuksen uudelleen, vain 11,3 % katu humanistista koulutusvalintaansa.

Toisaalta vain 24,5 % kokee, että humanisteja arvostetaan suomalaisessa työelämässä riittävästi. 74,0 % kokee, että palkkaus ei vastaa heidän osaamistaan ja työnsä vaativuutta.

37. Mukautuvan urapolun alatyypit ja työura

Luokan 2 alaluokka/ arkkityyppi	Osuus luokasta 2 (N)	Vaki-tuisuus (%)	Keski-palkka (€/kk)	Uratyy-tyväisyys (1–5)	Työn merkitys (1–5)	Keskeinen kerronnan logiikka
2A: Ankkuroitunut /vakiintunut sattuma	73,1 % (N = 1 046)	100,0 %	4 190 €	3,84	4,21	Ura käynnistyi sattuman tai harjoittelun kautta, mutta johti pysyvään asiantuntijuuteen ja vakaaseen virkaan.
2B: Monialainen portfolio- ja generalistiura	15,0 % (N = 214)	10,3 %	2 129 €	2,86	3,67	Rinnakkaisia rooleja, freelance-töitä, hankkeita, järjestö- ja taidekenttää. Vahva ammatillinen laaja-alaisuus.
2C: Reaktiivinen ajautuminen	11,9 % (N = 170)	0,0 %	3 103 €	3,31	4,29	Tilaisuuksiin sopeutumista ja määräaikaishuutoja ilman pysyvää kiinnittymistä tai pitkän tähtäimen suunnitelmaa.

38. Tuloryhmät ja palkkaepäoikeudenmukaisuuden kokemus

Kuukausipalkkaluokka	N	Keskimääräinen kokemus: 'Palkkaus ei vastaa osaamisen arvoa' (1–5)	Osuus, joka täysin/ jokseenkin samaa mieltä (%)
Matalapalkkaiset (< 2 500 €/kk)	123	4.33	83,7 %
Keski-matala (2 500–3 500 €/kk)	289	4.48	85,5 %
Keskipalkkaiset (3 500–4 500 €/kk)	407	4.37	83,3 %
Hyvätuloiset (4 500–5 500 €/kk)	456	4.11	74,3 %
Korkeimmat tulot (> 5 500 €/kk)	133	3.69	58,6 %

Etenkin kokemus palkkausepäsuhdasta yhdistää humanisteja riippumatta heidän varsinaisesta palkkatasostaan. Matalapalkkaisista 83,7 % on sitä mieltä, että palkkaus humanistisilla aloilla ei vastaa koulutuksen tuoman osaamisen arvoa. Keskipalkkaisista näin ajattelee 83,3 %. Ylimpiä tuloja saavistakin 58,6 % on samaa mieltä. Tohtoreista palkkausepäsuhdan kokee 80,4 %.

Vain 30,2 % niistä, jotka kokevat, että palkkaus humanistisilla aloilla ei vastaa koulutuksen tuoman osaamisen arvoa, on jossain määrin luottavainen palkkansa ja toimeentulon kehittymisestä tulevaisuudessa. Luottavaisimpia ovat parhainta palkkaa tällä hetkellä nauttivat, esihenkilö- ja johtotehtävissä toimivat sekä suunnitelmallisella urapolulla kulkevat, sekä korkeaa uratyytyväisyyttä kokevat ja digitalisaatioon sekä uuteen teknologiaan myönteisesti suhtautuvat.

Humanistit, digitalisaatio ja tekoälymurros

Tekoälyyn suhtautuminen jakaa humanistisen kentän voimakkaasti: puolet vastaajista (49,9 %) hyödyntää tekoälyä aktiivisesti työssään tai opinnoissaan (M = 3,29). Samaan aikaan 43,1 % kantaa suoraa huolta tekoälyn vaikutuksesta omaan työhönsä (M = 3,15), ja vain 22,5 % uskoo digitalisaation synnyttävän parempia työpaikkoja (M = 2,65).

Vastoin yleistä mielikuvaa nuorista digitaatiivista, vastavalmistuneet (2020–2026) kantavat suurinta huolta tekoälystä (M = 3,37) ja käyttävät sitä vähiten (M = 2,93). Kokeneet asiantuntijat ja seniorit puolestaan hyödyntävät tekoälyä eniten (M = 3,49) ja murehtivat vähiten (M = 3,04).

Korkein tekoälyn käyttöaste ja suurin huoli kohtaavat viestinnässä (M = 4,11) sekä kääntämisessä ja kieliasiantuntijuudessa (M = 3,60–3,63), joissa kieliteknologia ja generatiiviset kielimallit ovat jo mullistaneet työnkuvan ja ansaintalogiikan.

Kääntäjät ja tulkit (N = 108–142) ovat tekoälyn suhteen ammatillisen murroksen polttopisteessä. Tekoälyhuoli on alan sisällä ylivoimaisesti korkeinta: M = 4,08 / 5 (muut humanistit 3,11/5). Silti kääntäjien ammatillinen sitoutuminen on hyvin korkeaa:

vain 19,4 % aikoo vaihtaa alaa. Käännösala toimii laboratoriona sille, miten asiantuntijatyö sopeutuu generatiivisen tekoälyn murrokseen.

Matalinta huoli on ihmiskontaktiin ja kasvatukseen nojaavilla aloilla (esim. yhteisöpedagogit, M = 2,42).

Kun kyselyn väittämillä mitattu tekoälyn hyödyntämisaste ja koettu huoli asetetaan ristiin siten, että korkeaan käyttöön/huoleen sisällytetään 4-5-vastauksia antaneet ja matalaan käyttöön/huoleen 1-3 vastanneet, muodostuu muodostuu neljä selkeää tekoälysuhteen arkkityyppiä:

Korkea käyttö, matala huoli: Henkilöt sijoittuvat tyypillisesti yrityssectorille, johto- ja esihenkilötehtäviin sekä vaativiin digitaalisen viestinnän ja tiedonhallinnan asiantuntijarooleihin.

Korkea käyttö, korkea huoli: Tyypillisiä edustajia ovat kääntäjät, viestintäpäälliköt, toimittajat ja markkinointiasiantuntijat. He hyödyntävät tekoälyä päivittäin pysyäkseen kilpailukykyisinä, mutta ovat huolissaan tilaushintojen polkemisesta, työn silp-puuntumisesta ja oman asiantuntijuutensa aliarvostuksesta.

39. Tekoäly ja teknologia-asenteet

Väittämä	M	SD	Eri mieltä (1-2)	Neutraali (3)	Samaa mieltä (4-5)
Hyödynnän tekoälyä työssäni/opinnoissani	3,29	1,42	30,2 %	19,9 %	49,9 %
Huolissani tekoälyn vaikutuksesta työhön	3,15	1,29	32,2 %	24,7 %	43,1 %
Digitalisaatio ja uusi teknologia luovat parempia työpaikkoja	2,65	1,11	46,2 %	31,3 %	22,5 %

40. Tekoälyasenteet ja työelämä

Tekoäly-profiili	N	Osuus (%)	Keski-palkka	Uratyy-tyväisyys (1–5)	Digi-optimismi (1–5)	Mahdollisuus oppia uutta (1–5)	Jatkaa alalla
Korkea käyttö, matala huoli	564	32,0 %	4 372 €/kk	3,90	3,09	4,07	30,0 %
Korkea käyttö, korkea huoli	315	17,9 %	4 045 €/kk	3,70	2,75	3,72	32,4 %
Matala käyttö, korkea huoli	392	22,2 %	2 976 €/kk	3,16	2,19	3,35	30,4 %
Matala käyttö, matala huoli	491	27,9 %	3 513 €/kk	3,55	2,46	3,56	30,1 %

Matala käyttö, korkea huoli: Tässä ryhmässä ylliedustettuina ovat määräaikaiset, pirstaleisen uran kulkijat sekä humanistiset asiantuntijat, joiden digitaaliset valmiudet ovat jääneet puutteellisiksi.

Matala käyttö, matala huoli: Henkilöt työskentelevät usein julkisella sektorilla, museoissa, arkistoissa tai kasvatustyössä, missä työn luonne on fyysistä, vuorovaikutteista tai vahvasti institutionaalisiin käytäntöihin ankkuroitua.

Aineistoon käytetyn regressiomallin tuloksena voidaan todeta, että tekoälyn käyttöä töissä tai opinnoissa selittää eniten myönteinen suhtautuminen digitalisaatioon ja teknologiaan (Digitalisaatio ja uusi teknologia synnyttävät parempia työpaikkoja), valmius jatkuvaan opiskeluun ja työskentelyyrityskentällä.

Aineiston perusteella oma aktiivinen tekoälyn käyttö on voimakkaasti yhteydessä vähäisempään huoleen tekoälyn kielteisistä vaikutuksista.

”Uskon, että kriittisestä, laaja-alaisesta ja ihmislähtöisestä ajattelusta tulee tekoälyn aikakaudella työelämässäkin yhä tärkeämpää.”

(Viestintäpäällikkö finanssialalla)

Humanistinen koulutus vahvuutena työelämässä

Kyselyn lopuksi vastaajia pyydettiin pohtimaan, pitävätkö he humanistista sivistystä työelämässä tärkeänä ja jos, niin miksi?

Vastaukset muodostavat rikkaan aineiston humanistisen sivistyksen roolista työelä-

mässä vuonna 2026. Vastaajista 89,8 % (N = 1 583) ilmoittaa yksiselitteisesti pitävänsä humanistista sivistystä työelämässä tärkeänä tai välttämättömänä. Vain 2,4 % (N = 43) edustaa aidosti kieltävää tai skeptistä kantaa.

41. Avovastausten tyypittely: Pidätkö humanistista sivistystä työelämässä tärkeänä ja jos, niin miksi?

Ryhmä	Epistemologinen luonne	N	%	Sitaatit aineistosta
Ihmis-ymmärrys, inhimillisuus ja arjen etiikka	Empatia, ihmisarvo, toisten kunnioitus, moninaisuuden kohtaaminen, tunneäly, psykologinen turvallisuus ja arjen etiikka.	744	42,2 %	"On tärkeää osata olla ihminen ihmiselle." "Se on ainut sivistyksen muoto joka ottaa huomioon kaiken tehdyn primus motorin eli ihmisen. Teknologioita ei ole olemassa ilman ihmistä." "Se on tärkeää, koska ihmisarvo on lähtökohtaisesti kaikista tärkein." "Kyllä, sivistys on kaiken inhimillisen vuorovaikutuksen ja muiden ihmisten kunnioituksen pohja."
Kokonaiskuva, kontekstin-taju ja generalismi	Kyky hahmottaa asioiden historiallisia ja yhteiskunnallisia kehityskulkuja.	457	25,9 %	"Humanistit pyrkivät ymmärtämään ympäristöä, yhteiskuntaa ja ihmiselämää kokonaisuutena, ei vain kapean siilon kautta." "Humanisti ei koskaan ole vain boksen sisällä. Se auttaa näkemään omaa napaa pidemmälle." "Generalismi on hyödyllisempää kuin fakkiutuminen."
Sivistys asian-tuntijuuden ja yhteiskunnan perustana	Sivistys elämän, ajattelun ja professionaalisen toiminnan pohjavireenä.	310	17,6 %	"Se on kaiken perusta." "Sivistys on ainoa juuri, josta kasvaa." "Se on taustalla enemmän asenteena ja ajattelun pohjavireenä." "Yleissivistys antaa vankan pohjan toimia monissa tehtävissä eri sektoreilla."
Kriittinen ajattelu ja metakognitio	Totuttujen käytäntöjen kyseenalaistaminen, lähdekritiikki, medialukutaito, tiedon luotettavuuden arviointi, argumentaatio sekä abstraktien ongelmien ratkaisu.	225	12,8 %	"Erityisesti kykyä ajatella itse ja olla kriittinen lähteitä kohtaan. Työelämä on hämmäistä, joten hämmäisyyden ymmärtäminen ja taito tulkita sitä ovat arvokkaita." "Tiedon tuottaminen, arviointi ja analysointi on nykyisin keskeinen osa asiantuntijatyötä." "Se antaa hyvän pohjan tarkastella haasteita kriittisesti ja monitahoisesti, ja nähdä myös 'vastapuolen' pointit."
Vastavoima (talous, teknokratia, populismi ja heikko ajattelu)	Kriittinen vastapaino teknokraattiselle ajattelulle, tulospaineille, teknologiauskolle, tekoälyhuumalle ja populistiselle ajattelulle.	130	7,4 %	"Tarvitsemme työelämässä vastapainoa kapitalismille ja teknologiauskovaisuudelle. Teknokraatteja johtotehtävissä on jo tarpeeksi." "Pidän jöötä, ettei kylmä teknologiajohtoinen elämä jätä täysin ihmistä pois laskuista." "Ne ovat vastavoimana kovan rahan politiikalle, joka ei kunnioita ihmistä eikä ympäristöä."

Vastaajista valtaosa antoi laajoja, monipolvisia ja käsitteellisesti punnittuja sanallisia vastauksia humanistisen sivistyksen roolista, merkityksestä ja voimasta. Vastaukset käytiin läpi ja moniluokiteltiin viiteen sisällöllisesti erottuvaan ryhmään.

Humanistitutkimuksen kvantitatiivinen osuus osoitti, että humanistien juuri humanistiseen koulutukseen kytkeytyvät vahvuudet ovat yleissivistys, viestintätaidot, kriittinen päättely, informaatiolukutaito ja ihmislähtöisyys.

Humanistisen sivistyksen tarvetta työelämässä jäsentelevät avovastaukset selittävät ja syventävät tutkimuksen kvantitatiivisia tuloksia: Vastaajille humanistinen sivistys ei näyttäydy kapeana akateemisena piirteenä, vaan ihmiskuvaan kytkeytyvänä, metakognitiivisena ja eettisenä infrastruktuurina. Se on kykyä asettua toisen asemaan, sietää monimutkaisuutta ja ottaa haltuun uutta tietoa.

Humanistisen osaamisen kaksitasomalli

Tutkimuksen kokonaisuus piirtää kuvan humanistiseen koulutukseen hakeutumisen syistä, opintojen aikana kehkeytyneistä ajattelun välineistä, kompetensseista ja osaamisista, työelämään siirtymisen reiteistä, humanistisen koulutuksen soveltamisesta töihin ja sen täydentämisestä työtehtävissä tarvittavilla spesifeillä taidoilla ja lisäkompetensseilla.

Tutkimuksen faktorianalyysit koulutuksen ja työelämän kompetensseista, koulutuksen tuottamista riittävästä ja riittämättömistä työelämätaidoista sekä avovastausaineistot koulutuksen merkityksestä, sen tuottamista taidoista ja työelämää varten tarvituista taidoista sekä näiden väliset yhteydet antavat perusteet muodostaa humanistisesta osaamisesta kaksitasoisen käsitteellisen kompetenssimallin.

Tutkimusaineisto ja sen sisäiset yhteydet osoittavat, että humanistin asiantuntijuus ja työmarkkinamenestys rakentuvat kahdesta toisiaan täydentävästä tasosta:

1.

IDENTITEETTI JA KUTSUMUS (Kognitiivinen perusta)

Kriittis-tieteellinen päättely
ja sivistys

Monimutkaisuuden sieto, eettinen
vastuu, kielellinen tarkkuus

Tuottaa:

Ammatti-identiteetti, merkitys,
sitoutuminen, etiikka

Vaatii tuekseen

2.

OPERATIIVINEN TOIMIVUUS (Työmarkkinakatalyytit)

Soveltavat ICT- ja data-taidot,
järjestelmäosaaminen

Projektinhallinta, budjetointi ja
talous

Tiimityö, johtaminen ja
verkostoituminen

Tuottaa:

Työllistyminen, toimeentulo,
uramenestys

Identiteetti- ja merkitystaso antavat perustan siihen, miksi työtä tehdään. Koulutuksen tarjoama kriittis-tieteellinen päättely ja sivistys muodostavat ytimen vastaajien humanistiselle identiteetille, ammattitilpeydelle ja käsitykselle omasta ajattelun tasosta.

Työelämässä pärjäämistä varten soveltavat ja ICT-taidot, organisaatio- ja tiimitaidot, sekä muu hankittu soveltava osaaminen tukee uramenestystä, hyvää toimeentuloa ja alhaisen koulutuskatunusta. Soveltavat osaamisvajeet ovat voimakkaimpia koulutuskatunuksen aiheuttajia.

Humanistisen koulutuksen analyttisyys ja kriittinen päättely ovat välttämätön, mutta ei yksinään riittävä ehto työmarkkinamenestykselle. Metakognitio on humanistisen koulutuksen omaa älyllistä substanssia: Humanistisen tutkinnon arvo ei ole kapeissa tekniikoissa vaan kyvyssä analysoida tietoa, kyseenalaistaa ennako-oletuksia, ymmärtää kulttuurisia merkityksiä ja oppia jatkuvasti uutta.

Kun humanisti siirtyy työelämään, hän tarvitsee yleisten siirrettävien taitojen (kuten projektinhallinta tai viestintä) rinnalle kapeaa, toimialasidonnaista ammattiosaamista (esim. teatteri- ja museotuotannon ehdot, arkistolaki, kunnallishallinnon päätöksentekojärjestelmät tai yrityksen liikejuridiikka).

**Humanistisen koulutuksen
analyttisyys ja kriittinen
päättely ovat välttämätön,
mutta ei yksinään riittävä
ehto työmarkkinamenestykselle.**

Tutkimusaineistolle tehdyssä monimuuttujamallissa pelkän kriittistieteellisen päättelyn ja analyttisyyden itsenäinen selitysvoima koettuun uramenestykseen ja tutkinnon työelämärelevanssiin häviää, ellei sen rinnalla ole operatiivisia taitoja.

Etenkin humanistisessa yliopistokoulutuksessa voisi olla hyödyllistä purkaa edelleen silloja teorian ja soveltamisen väliltä. Työelämässä analyttisyys on ennakkointia ja soveltamista. 87,3 % vastaajista (N = 1 538) on samaa mieltä siitä, että yhteyksiä työelämään tulisi lisätä jo humanistikoulutuksen aikana.

Toisaalta erityisesti humanistisen yliopistokoulutuksen kehittämisessä tulee suojella ja vaalia sen sivistysdintä ja syvällisiä kriittisen ja tieteellisen ajattelun taitojen valmiuksien rakentamista. Yliopiston opettama abstrakti ajattelu kypsyy työelämässä luontevasti strategiseksi toiminnaksi. Yliopiston ei pidä tinkiä tieteellisestä ja sivistystehtävästään, vaan varmistaa, että opiskelijalla on valmiuksia siirtää sivistyspääomansa käytännön toiminnaksi.

Ammattikorkeakouluissa humanistisen tutkinnon sovittaminen työelämän tarpeisiin on pitkälle vietyä. Se ei ole kuitenkaan tarkoittanut tutkimusaineiston perusteella tinkimistä humanistisesta sisällöstä. Tutkimusaineiston perusteella AMK-taustaiset humanistit arvostavat sekä koulutuksen humanistista sisältöä että humanistista sivistystä. AMK-taustaiset hahmottavat humanistisen sisällön korostuneesti eettisyyden kautta: humanismi on inhimillisyyden puolustamista, heikompien tukemista, kulttuurista saavutettavuutta ja ihmislähtöistä johtamista työelämässä.

"Humanistinen sivistys on monipuolista ja yhdistettävissä kummasti moniin eri työtehtäviin. En suoraan sanottuna osaa eritellä, miksi näin on, ehkä yleinen sivistys tekee sen ja humanistinen koulutus ikään kuin 'avaa silmät'. Tätä ilmausta olen kuullut monilta."

(Museoalan asiantuntija)

**Yliopiston ei pidä
tinkiä tieteellisestä ja
sivistystehtävästään, vaan
varmistaa, että opiskelijalla
on valmiuksia siirtää
sivistyspääomansa käytännön
toiminnaksi.**

Taustataulukkoita:

42. Sukupuolijakauma

Sukupuoli	N	%
Nainen	1 420	80,6 %
Mies	243	13,8 %
Muu	32	1,8 %
En halua sanoa	67	3,8 %
Ei vastausta	0	0,0 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

43. Ikäjakauma

Ikäryhmä	N	%
Alle 30 v	76	4,3 %
30–39 v	402	22,8 %
40–49 v	566	32,1 %
50–59 v	498	28,3 %
60 v tai yli	220	12,5 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

44. Humanistisen alan tutkintotausta

Tutkintoaste	N	%
Humanistinen tutkinto yliopistosta	1 521	86,3 %
Humanistinen tutkinto ammattikorkeakoulusta	166	9,4 %
Opiskelija yliopistossa	21	1,2 %
Opiskelija ammattikorkeakoulussa	12	0,7 %
Muu humanistinen tutkinto	4	0,2 %
Muu kuin humanistinen tutkinto	38	2,2 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

45. Yliopistotutkinnon taso

Yliopistotutkinto	N	% (yo-tutkinnon suorittaneista)	% (koko otoksesta)
Filosofian kandidaatti	33	2,2 %	1,9 %
Filosofian maisteri	1 317	86,4 %	74,7 %
Filosofian tohtori	51	3,3 %	2,9 %
Humanististen tieteiden kandidaatti	66	4,3 %	3,7 %
Taiteen maisteri	19	1,2 %	1,1 %
Yhteiskuntatieteiden maisteri	11	0,7 %	0,6 %
Muu	28	1,8 %	1,6 %
Yhteensä	1 525	100,0 %	86,5 %

46. Pääainejakauma

Pääaine / koulutusala	N	Osuus koko aineistosta (%)	Osuus omasta sektorista (%)
YLIOPISTON PÄÄAINEET	1 546	87,7 %	100,0 %
Arkeologia	33	1,9 %	2,1 %
Etnologia/kansatiede	59	3,3 %	3,8 %
Filosofia	14	0,8 %	0,9 %
Folkloristiikka	40	2,3 %	2,6 %
Historia	227	12,9 %	14,7 %
Informaatiotutkimus	32	1,8 %	2,1 %
Kieli, englanti	134	7,6 %	8,7 %
Kieli, ruotsi	38	2,2 %	2,5 %
Kieli, saksa	51	2,9 %	3,3 %
Kieli, suomi	91	5,2 %	5,9 %
Kieli, muu, mikä?	119	6,8 %	7,7 %
Kirjallisuustiede	100	5,7 %	6,5 %
Kulttuuriantropologia	21	1,2 %	1,4 %
Kääntäminen ja tulkkaus	142	8,1 %	9,2 %
Mediatutkimus	19	1,1 %	1,2 %
Museologia	6	0,3 %	0,4 %
Musiikkitiede	43	2,4 %	2,8 %
Taidehistoria	76	4,3 %	4,9 %
Teatteritiede	19	1,1 %	1,2 %
Yleinen kielitiede	10	0,6 %	0,6 %
Muu, mikä?	272	15,4 %	17,6 %
AMK-KOULUTUSALAT	178	10,1 %	100,0 %
Artenomi	4	0,2 %	2,2 %
Konservaattori	5	0,3 %	2,8 %
Kulttuurituottaja	62	3,5 %	34,8 %
Tulkki	4	0,2 %	2,2 %
Viittomakielen tulkki	4	0,2 %	2,2 %
Yhteisöpedagogi	74	4,2 %	41,6 %
Muu	25	1,4 %	14,0 %

47. Yliopistojakauma (valmistumisyliopisto)

Yliopisto	N	%
Helsingin yliopisto	412	26,6 %
Turun yliopisto	287	18,6 %
Jyväskylän yliopisto	250	16,2 %
Tampereen yliopisto	224	14,5 %
Oulun yliopisto	117	7,6 %
Itä-Suomen yliopisto	109	7,1 %
Vaasan yliopisto	66	4,3 %
Åbo Akademi	29	1,9 %
Muu	23	1,5 %
Ulkomainen yliopisto, mikä?	17	1,1 %
Lapin yliopisto	12	0,8 %
Yhteensä	1 546	100,0 %

48. Valmistumisajankohta ja -vuosikymmenet

Valmistumisvuosikymmen	N	%
Ennen 1990	31	2,0 %
1990–1999	274	18,0 %
2000–2009	480	31,5 %
2010–2019	498	32,7 %
2020–2026	242	15,9 %
Yhteensä	1 525	100,0 %

49. Jäsenedistysjakauma

Jäsenedistys	N	%
Specia – Asiantuntijat ja esihenkilöt	536	30,4 %
Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU	269	15,3 %
Kieliasiantuntijat	250	14,2 %
Viestinnän asiantuntijoiden ammattijärjestö Viesti	214	12,1 %
Museo- ja kulttuuriperintö-alan ammattiliitto MAL	188	10,7 %
Kumula	131	7,4 %
TAAY - Tiedon- ja arkiston-hallinnan ammattiyhdistys	80	4,5 %
Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat	59	3,3 %
Skilla	16	0,9 %
Opetushallinnon akateemiset toimihenkilöt	8	0,5 %
Kotimaisten kielten keskuksen henkilöstöyhdistys	6	0,3 %
Muu	4	0,2 %
Suomen Geronomiliitto	1	0,1 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

50. Maantieteellinen sijoittuminen (postinumeroalueittain)

Alue	N	%
Pääkaupunkiseutu ja Uusimaa (00–09)	790	44,8 %
Varsinais-Suomi ja Satakunta (20–29)	219	12,4 %
Pirkanmaa ja Keski-Suomi (30–39)	202	11,5 %
Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi (90–99)	117	6,6 %
Kymenlaakso ja Etelä-Karjala (40–49)	114	6,5 %
Kanta-Häme ja Päijät-Häme (10–19)	72	4,1 %
Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa (60–69)	69	3,9 %
Pohjois-Karjala ja Kainuu (80–89)	54	3,1 %
Pohjois-Savo (70–79)	49	2,8 %
Etelä-Savo ja Itä-Suomi (50–59)	42	2,4 %
Yhteensä	1 762	100,0 %

51. Työnantajasektori

Työnantajasektori	N	% (kaikista vastaajista N = 1 762)	% (työssä olevista N = 1 482)
Kunta	436	24,7 %	29,4 %
Yksityinen/yritys	405	23,0 %	27,3 %
Valtio	253	14,4 %	17,1 %
Muu työnantaja	171	9,7 %	11,5 %
Järjestö	155	8,8 %	10,5 %
Yliopisto	137	7,8 %	9,2 %
Säätiö	107	6,1 %	7,2 %
Ammattikorkeakoulu	85	4,8 %	5,7 %
Toimin yrittäjänä/ammattinharjoittajana	68	3,9 %	4,6 %
Hyvinvointialue	44	2,5 %	3,0 %
Olen päätoiminen opiskelija	32	1,8 %	2,2 %
Seurakunta	14	0,8 %	0,9 %

52. Vuositulojen ja kuukausipalkkojen jakautuminen työssäolevilla

Tuloluokka (vuositulot brutto)	Kuukausitulot (arvio)	N (työssä olevat)	Osuus työssä olevista (%)	Kumulatiivinen %
alle 10 000 €	alle 833 €/kk	7	0,5 %	0,5 %
10 001–20 000 €	833–1 667 €/kk	30	2,1 %	2,6 %
20 001–30 000 €	1 667–2 500 €/kk	86	6,1 %	8,7 %
30 001–40 000 €	2 500–3 333 €/kk	289	20,5 %	29,3 %
40 001–50 000 €	3 333–4 167 €/kk	407	28,9 %	58,2 %
50 001–60 000 €	4 167–5 000 €/kk	310	22,0 %	80,2 %
60 001–70 000 €	5 000–5 833 €/kk	146	10,4 %	90,6 %
70 001–80 000 €	5 833–6 667 €/kk	66	4,7 %	95,2 %
80 001–90 000 €	6 667–7 500 €/kk	27	1,9 %	97,2 %
90 001–100 000 €	7 500–8 333 €/kk	19	1,3 %	98,5 %
100 001–150 000 €	8 333–12 500 €/kk	21	1,5 %	100,0 %
yli 150 001 €	yli 12 500 €/kk	0	0,0 %	100,0 %

Työelämä ihmisen ehdoilla.